

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 15 (636)

Su Rugsėjo pirmąja!

SPAUDOS
RADIO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAI

Paminklas pirmajam Lietuvos Respublikos Prezidentui Antanui Smetonai

Lietuvos Respublikos Prezidentas prof. Gitanas Nausėda ir pirmoji ponija tarp šventės dalyvių

Rugpjūčio 10 d., Užugirio dvare (Ukmergės raj., Taujėnų seniūnijoje) švenčiant pirmojo Lietuvos Prezidento, Vasario 16-osios akto signataro Antano Smetonos 145-ąsias gimimo metines – Smetonines ir šimtmečio sukaktį, kai

A. Smetona buvo išrinktas atkurtos Lietuvos valstybės Prezidentu, atidengtas jam skirtas paminklas. Priešais A. Smetonos mokyklą muziejų 2,5 metro aukščio iš bronzos nulieta skulptūrą ant granitinio daugiau nei 0,5 metro aukščio pjedestalo įrengė pats jos

autorius – skulptorius Antanas Žukauskas ir pagal jo sukurtą maketą skulptūrą išliejęs Vilniaus bendrovės „Savitai“ skulptorius, liedinimo meistras Rolandas Šmitas. „Paminklas A. Smetonai ir paminklas J. Basanavičiui, neseniai pastatytas Vilniuje, pagaminti mūsų įmonėje ir yra mūsų pasididžiavimas“, – teigė R. Šmitas.

Paminklo atidengimo iškilnėse dalyvavo ir dabartinis Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda. Valstybės vadovas pažymėjo, kad nori pagerbti ne tik Antaną Smetoną, bet ir valstybės pamatus, prie kurių kūrimo ir įamžinimo istorijoje šis prisidėjo. Iškilnėse dalyvavo Ukmergės rajono savivaldybės meras Rolandas Janickas, daugybė svečių, vietinių ir iš toliau atvykusių žmonių. Paminklas iškilo priešais 1935 m. Antano Smetonos rūpesčiu pastatytą mokyklą, kurioje dabar veikia krašto muziejaus padalinys.

Prezidentas G. Nausėda priminė, kad net ir sovietmečiu A. Smetona buvo prisimenamas, kaip valstybingumo simbolis. „Kaip valstybės simbolį mes privalome jį ir gerbti – kartu su jo puikiais brovais, kartu ir su tam tikromis klaidomis, kurių buvo padaryta ir kurios gal kiek pasuko Lietuvos valstybės vairą į šoną nuo demokratinės

■ Nukelta į 2 p.

Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda politinių kalinių ir tremtinių sąskrydyje Ariogaloje (Raseinių r.). R. Kaminsko nuotr.

ŠIAME NUMERYJE

Kviečiame į mokslo renginius ● 1 p.

Kam suteikta teisė teisti valstybės praeitį? Tautos istorijos puslapių plėšyti negalima ● 2, 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 3, 5 p.

Kviečiame dalyvauti diskusijoje apie aukštojo mokslo sistemos raidą. Lenkijos pavyzdys ● 5, 6 p.

Valstybės turtas... už vieną eurą ● 6 p.

Profesoriaus Algimanto Kirkučio pasiūlymai Nacionalinės pažangos programai ● 7 p.

VGTU: naujų išradimų šaltinis aviacijoje – gamtos sprendimų studijos ● 7 p.

Knyga apie Lietuvos verslo šimtmetį ● 7, 11 p.

XI Lietuvos sociologijos draugijos konferencija ● 9 p.

In memoriam ● 12 p.

Pasitikome Baltijos kelio 30-metį

Renginiai ir datos

Rugsėjo 20–21 d. – Šiaulių universiteto bibliotekoje (Vytauto g. 84) įvyks profesoriaus Jono Prano Aleksos 12-oji tarptautinė mokslinė konferencija „Valstybės vizijos raida XXI amžiuje: tautinis ir tarptautinis kontekstas“, skirta Lietuvos mokslininkų sąjungos įkūrimo 30-mečiui.

Spalio viduryje Kaune (data ir vieta dar tikslinama) planuojamas **Visuotinis Lietuvos mokslininkų suvažiavimas**. Tai bus antrasis tokios apimties renginys. Pir-

masis suvažiavimas įvyko 1989 m. spalio 7 d. Vilniuje. Jame buvo įkurta savarankiška Lietuvos mokslininkų sąjunga, sutelkusi akademinę bendruomenę valstybės nepriklausomybei atkurti bei savarankiškai mokslo ir studijų sistemos teisinei bazei sukurti. Suvažiavime numatyta aptarti akademinę bendruomenę aktualiausias klausimus:

- akademinės visuomenės tiesioginis dalyvavimas, kuriant ir įgyvendinant valstybės strategiją;

- mokslininkų veiklos vertinimo kriterijų sistema;

- mokslininkų atlyginimai, paskatinimai ir pensijos.

Lapkričio 14–16 d. Kaune (po aštuonerių metų pertraukos), Vytauto Didžiojo universitete įvyks **XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas**. Registruojasi dalyvauti visų universitetų ir mokslo centrų, mokslo draugijų ir organizacijų atstovai. Informacinis rėmėjas – „Mokslo Lietuva“.

Paminklas pirmajam Lietuvos Respublikos Prezidentui Antanui Smetonai

Tiek svečių Antano Smetonos gimtinėje seniai nebuvo

■ Atkelta iš 1 p.

sistemos. Esu tikras, kad šis žmogus tai darė tik iš didelės meilės Lietuvai, norėdamas, kad jos nepriklausomybei, jos laisvei, jos gerovei nekiltų pavojų iš išorės“, – sakė Prezidentas, paraginę šventės dalyvius dažniau pamastyti, ką jie gali duoti savo šaliai.

Šalies vadovas kritiškai atsiliepė apie pastaruosius 58 metus. Praėjus vos mėnesiui, jau pranešta ir apie kaitros pasekmes, pavyzdžiui, apie žūstančius paukščius po sausros nusekus Nemunui. Tokių pranešimų ir gamtos kataklizmų ateityje nemažės, jei nesuvienysime jėgų kovoje su klimato kaita, įspėja Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) mokslininkai.

„Situacija su klimato kaita ir žmogaus įtaka aplinkai priėjo tokį tašką, kad atskirų

Prezidentas kreipėsi į politikus, ragindamas dažniau susilaikyti nuo pagundos tapti teisėjais žmonių, kurie gyveno prieš daugelį metų. „Galbūt ir jų didelis nuopelnas yra tai, kad šiandien jūs galite stovėti ir juos iš aukšto kritikuoti, nors jie gyveno visai kitomis istorinėmis aplinkybėmis ir priiminėjo visai kitokius moralinius ir istorinius sprendimus“, – sakė Prezidentas G. Nausėda.

Paminklo atidengimo iškilnėse dalyvavo Lietuvos tautininkų ir respublikonų sąjungos pirmininkas Sakalas Gorodeckis, tačiau jam nebuvo suteikta galimybė pasisakyti. Komentuodamas spaudai iškilniam tautininkui A. Smetonai pagerbti skirtą šventę, jis priminė, kad dar prieš Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą atsikūrusi Tautininkų

Paminklo pašventinimas

Šventės dalyviai. Pirmasis iš kairės – Kovo 11-osios Akto signataras dr. Leonas Milčius. Raimundo Kaminsko nuotr.

partija buvo Smetoninių švenčių Užulėnyje ir Užugiryje sumanytoja: „Be galo džiaugiuosi, kad 1989 metais atkurtos Lietuvių tautininkų sąjungos pradėtas ir tęsiamas žygis, grąžinant A. Smetonos atminimą į Lietuvos valstybės viešąjį gyvenimą, pagaliau sulaukė Prezidento dėmesio ir pagarbos valstybės mastu. Prieš daugiau nei 25 metus, tuometinei valdžiai priešinant, tautininkų iniciatyva pradėtos švęsti Užulėnyje ir Užugiryje Smetoninės, kurios jau tapo Ukmergės krašto ir, tikimės, taps visos

Lietuvos tradicija. <...> Dabar esame tikri, kad žygis, grąžinant A. Smetonos atminimą į Vilnių, istorinę Lietuvos sostinę, tikrai bus įgyvendintas aukščiausiu lygiu. Tautos jėga – vienybėje“, – sakė S. Gorodeckis.

Paminklą pašventino Panevėžio vyskupas emeritas Jonas Kauneckas. Vėliau Antano Smetonos dvare šventiškai paminėtas pirmojo Lietuvos Prezidento gimtadienis. Parengta pagal www.alkas.lt ir R. Kaminsko tekstus

MOKSLININKO POZICIJA

Klimato kaita: atskirų iniciatyvų nebeužtenka

Lietuva neišvengė per visą Europą nuvilnijusios karščio bangos – šis birželis šalyje buvo pats karščiausias per pastaruosius 58 metus. Praėjus vos mėnesiui, jau pranešta ir apie kaitros pasekmes, pavyzdžiui, apie žūstančius paukščius po sausros nusekus Nemunui. Tokių pranešimų ir gamtos kataklizmų ateityje nemažės, jei nesuvienysime jėgų kovoje su klimato kaita, įspėja Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) mokslininkai.

„Situacija su klimato kaita ir žmogaus įtaka aplinkai priėjo tokį tašką, kad atskirų

VDU docentė Jūratė Žaltauskaitė. Asmeninio archyvo nuotr.

iniciatyvų jau nebeužteks. Viso pasaulio politikai, valdininkai, ypač didžiųjų ekonomikos gigantų vadovai turi suprasti padėties rimtumą ir nedelsiant imtis griežtų veiksmų. Pasaulyje vyksta išskirtiniai reiškiniai, kurie gali turėti labai didelės įtakos globaliu mastu“, – teigia VDU doktorantė Diana Miškelytė.

Pasekmės jau juntamos, ir tam nereikia vykdyti tolimus kraštus. Projekto „Green Match“ tyrėjai ištyrė, kurios šalys Europoje labiausiai nukentėjo nuo klimato kaitos. Paaikškėjo, kad pirmąją ne kas kita, o Lietuva. Pirmąjame pagal tokius elementus kaip vandens temperatūros didėjimas ir jūros lygio kilimas, oro temperatūros ir kritulių didėjimas. Antrąją ir trečiąją vietą užėmė Suomija ir Latvija. Mažiausiai klimato kaitos poveikį pajuto Islandija.

Padėties rimtumą supranta ne tik mokslininkai. Moksleiviai ir studentai jau pradėjo masinius streikus, protestuodami dėl besitęsiančio abejingumo klimato kaitai. Protestų simboliu tapo švedė Greta Thunberg, kuri pernai, būdama penkiolikos, pradėjo penktadieninius streikus prie Švedijos Parlamento, ragindama politikus priimti griežtesnius sprendimus dėl klimato kaitos mažinimo.

Moksleivė tapo įkvėpiančiu pavyzdžiu visiems, – socialiniuose tinkluose paplitus grotazymeis „#Penktadieniai ateičiai (angl. *Fridays For Future*)“, tūkstančiai jaunuolių surengė protestą, neidami į mokyklas penktadienį. Po to sekė dar didesnė protestų banga. Vasario mėnesį tūkstančiai

protestavo Belgijoje, o gegužę daugiau nei 2 tūkst. demonstracijų buvo surengta net 125 pasaulio šalyse.

Lietuvoje – trumpėjanti augalų vegetacija ir sunkesnė kova su piktžolėmis

Apie pastebimus klimato kaitos padarinius vis garsiau kalbama ir Lietuvoje. VDU Gamtos mokslų fakulteto tyrėjai, remdamiesi ilgalaikiais stebėjimais, vykdomais mūsų šalyje, tikina, kad per pastaruosius

dešimtmečius dėl klimato kaitos smarkiai pasikeitė daugelio augalų ir gyvūnų fenologija, žydėjimo ar veisimo laikas. „Per pastaruosius penkis dešimtmečius didėjanti vidutinė oro temperatūra gerokai paveikė žemės ūkio praktikos planavimą, paankstindama ir greitindama sėjos ir sudygimo laiką. Dėl ankstyvų šiltų pavasarių, dabar žemės ūkio augalai sėjami anksčiau. Prognozuojama, kad ateityje augalų vegetatyvinis

■ Nukelta į 4 p.

Naktinis išpuolis prieš LMA biblioteką ir Lietuvos istoriją

Doc. dr. Sigitas Narbutas

Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Vrublevskių biblioteka pergyveno dar vieną išpuolį prieš Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimą įamžinusią memorialinę lentą. Paryčiais, kiek po keturių prie bibliotekos privažiavo krovininis automobilis. Iš jo išlipę keli vyrai greitosiomis nupjauė lentą prie sienos tvirtinusių laikiklius, o pačią lentą gabalais sumetė į automobilį ir ketino ryto prieblandoje dingti.

Bibliotekos budėtojas pastebėjo piktavalius asmenis ir pranešė policijai. Ekipažui atvykus, „darbininkai“ jiems pateikė kažkokius dokumentus ir buvo paleisti. Pasiskambinus

Vyriausiojo policijos komisariato budėtojui, gautas paaiškinimas, kad sulaikyti asmenys buvo UAB „Grindos“ darbininkai ir veikė su Vilniaus miesto savivaldybės žinia.

Nesu tikras, kad visa tai yra tiesa. Jei esama tokio savivaldybės sprendimo, apie jį bibliotekai turėjo būti pranešta, tačiau nebuvo. Be to, išpuolis surengtas Medininkų žudynių minėjimo išvakarėse. Negi Vilniaus miesto savivaldybė būtų neįvertinusi tokio savo sprendimo ir nurodymų jį vykdyti konteksto?

Ar reikia dar kalbėti, kad tokie naktiniai antpuoliai kelia grėsmę ir pačiai įstaigai, ir joje saugomam vertingam kultūros paveldui? *Autorius yra LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius*

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Baltijos kelio pamoka

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Tie, kuriems teko gyventi 1988–1991 metais, Baltijos kelią prisimena kaip įsimintiniausią to nepakartojamo laiko įvykį. Saulėta 1989 m. rugpjūčio 23 d. popietė. Neaprepiamos ir nesibaigiančios automobilių virtinės, besirikiuojančios trimis, o kai kur ir keturiomis eilėmis net ten, kur tėra tik dvi eismo juostos ir šioks toks kelkraštis. Svarbiausia – besišypsantys, draugiškai nusiteikę žmonės. Nors „moskvičių“ ir „zaporožiečių“ varikliai kaista ir net gęsta, niekas nepuola isteriškai maigyti garso signalo mygtuko ar keiktis, kaip tai matome ir girdime kasdien. Daugelio Baltijos kelio dalyvių rankose – gėlės, o veiduose – atviros nuoširdžios šypsenos. Jei kieno nors transporto priemonė „sustreikavo“, bematant prišoka keli, norintys ir galintys padėti. Antai visas būrelis staigiai atsiradusių pagalbinių pastumia sustojusių automobilių, ir pastarojo variklis vėl „prabyla“. Visi supranta, kaip svarbu laiku pasiekti numatytą vietą.

Pagaliau automobiliai stovi pašalėje, o iš jų išlipusieji rikiuosi ir susikabina rankomis dar gerokai iki numatyto laiko. Iš žemai praskrendančio lėktuvo, tarsi iš paties dangaus, virš gyvosios grandinės pabirusios gėlės atrodo lyg iš fantastikos srities. O tą lemtingą akimirką, kai visa eilė – nuo Vilniaus iki Rygos ir Talino iškelia susikibusias rankas – su nieko nepalyginama. To niekada dar nebuvo. Ir mūsų grupelė, susibūrusi ties Maišiagala, tampa nebeįsivaizduojamos energijos laidininku. Lyg girdėtum, kaip vienu ritmu plaka ne tik lietuvių, latvių ir estų, bet ir šiose valstybėse gyvenančių, laisvės siekiančių įvairių tautybių žmonių širdys.

Po to dar ilgai nesiskirstome. Tas pakelės plotelis, kuriamė ką tik buvome susikibę, tampa nenusakomai jaukia erdve. Nuoširdžiausiai kalbamės ne tik su bendradarbiais, bet ir su žmonėmis, kuriuos matome pirmą kartą ir kažin, ar kada dar sutiksime. Niekam nereikia aiškinti, ko čia suvažiuome. Niekas neabejoja, kad į savo namus po šio vakaro grįšime kitokie, negu atvykome. Nepaisant visų abejonių ir gąsdinimų, aišku, kad mes tai PADARĖME. Parodėme ne tik visam pasauliui, bet ir sau, kad galime padaryti tai, ko žmonijos istorijoje dar niekada nėra buvę: „Mes laisvi dvasioje.“ Mūsų tautų neįmanoma palaužti net per penkiasdešimt žiauriausios ir absurdiškiausios priespaudos metų. Nuolat kartojami sovietinės propagandos burbulai sprogo akimirksniu.

Kai estai pirmieji paskelbė, kad būtent Estijos įstatymai jos žemėje yra viršesni už tuos, kuriuos bandė primesti okupacinis režimas, purvinasis ir kruvinasis Kremlius bandė „pamokslauti“, t. y. mokyti estus, kad būtina ir toliau lindėti imperijos užkampyje. Išvadino juos nacionalistais (beje, kuo blogas šis tarptautinis žodis, kad jo ir šandien baidosi negyvenę sovietiniame „lageryje“?) ir separatistais (aršiai neigdamas patį okupacijos faktą ir slaptus šlykščiausių režimų vadukų suokalbį). Lietuvių ir latvių tuometinės valdžios atstovai, net ir dėdamiesi suprantantys savo tautų lūkesčius, dar kurį laiką bijojo pritari tiems...

Bet štai visų trijų užgrobtų Baltijos valstybių tautos sustojo į vieningą gyvą grandinę. Tą akimirką net tas, kuris bijojo ir netikėjo, pamiršo savo abejones. Kremliaus propaganda užspringo iš netikėtumo. Nutylėti jau nebepavyks, bet kaip paaiškinti, kas čia įvyko? Tam šios propagandos „specai“ nebuvo paruošti. To niekada nebuvo... O po kurio laiko pasipylę šlykštūs komentarai tik dar labiau paaiškino kruvinojo režimo esmę. Susirinkusieji į Baltijos kelią nekviatė kerštui (nors keršyti tikrai buvo už ką). Nekviatė prie ginklo, bet kvietė prisidėti gėlėmis ir dainomis, kurių nemaža dalis buvo sukurta būtent tomis dienomis. Dainuojančios revoliucijos pasaulis dar nebuvo matęs. Ir jei kas nors iki šiol mano, kad svarbiausias tų metų įvykis buvo Berlyno sienos griuvimas, akivaizdžiai painioja faktus ir datas. Baltijos kelias paskatino Berlyno sienos griuvimą, o ne atvirkščiai. Toji data turi būti įrašyta kaip pirmoji ir svarbiausioji, Europai vienijantis ir įtvirtinantis laisvės idealus. Ir jokie „junkeriai“ ar „makronai“ to niekada nenuneigs. Tik privalome jiems ir jų tautiečiams tai priminti, nors tarp jų dar yra daugybė tokių, kurie nežino, kas yra tremtis ir gulagai – sovietinės mirties stovyklos, kas

buvo NKVD ir KGB ir kokiais metodais šios struktūros siekė išugdyti laisvės nepažįstančius „nomadus“ ir „mankurtus“.

Mūsų pareiga pasirūpinti, kad jie tai sužinotų. Puikų pavyzdį parodė Rūta Šepetytė (Šepetytys) savo nepakartojama knyga „Tarp pilkų debesų“. Ta knyga išversta į beveik 40 kalbų (o šandien gal jau ir į daugiau) ir įtraukta į ne vienos, net gana tolimos Lietuvai valstybės mokyklų programas, nes mokinukams yra psichologiškai artimas ir tiesus paauglės pasakojimas apie pergyventą siaubą. Nesiiimu spręsti, ar pavyko pastatyti šios knygos siužetu paremtą filmą, bet tikiuosi, kad dar ne vienas kūrėjas ims ekranizuoti tai, ką mūsų tautoms teko pergyventi.

Niekaip negaliu suprasti dabartinių Lietuvos valdžios veikėjų, kurie nesugeba principingai ir adekvačiai, pasauliniu mastu reaguoti į vis labiau įžūlėjančią Rusijos valdžios atstovų veiksmus, į jų bandymus sumenkinti ar net apšmeižti Baltijos valstybių kovą už savo laisvę, kai net jaunimo grupei „Misija – Sibiras“ jau antri metai neleidžiama nuvykti ir tvarkyti sovietinio režimo kankinių kapų Krasnojarske ar kur kitur, kai bandoma sumenkinti kankinimų mastą ar net patį jų atminimą. Kodėl nepakvietus ir mūsų tautiečių žydų įsitraukti į šių kankinių atminimo įamžinimą? Juk tarp tremtinių buvo daugybė ir šios bei kitų tautų atstovų. Ar jų mirtys nebuvo tokios pat šurprios ir beprasmiškos, kaip ir nacių stovyklose? Ar gulaguose žuvusiųjų gyvybė – mažiau vertinga? Ar sovietų budelis mažiau pavojingas už nacių? Beje, puikiai žinoma, kad sovietinio teroro aukų skaičius yra daug didesnis ir apėmęs dar didesnę valstybių skaičių už tą, kur siautėjo Hitlerio kariauna. Tačiau kodėl kai kurios žydų organizacijos taip lengvai pasiduoda Kremliaus skalikų propagandai, lyg pamiršdamos, kas vyko žemėje, kurioje jų nariai ir dabar gyvena?

Teko dalyvauti ne viename renginyje, kur buvo ruošiamasi Baltijos keliui. Nežinau, kas buvo šios idėjos autorius ar kieno pasiūlymai šią idėją labiausiai subrandino. Negirdėjau, kad kas nors tai žinotų. Bet gal ir gerai, kad nežinome to autoriaus (ar autorių). Baltijos kelias yra bendra ir neliečiama visų trijų tautų nuosavybė. Jo autorystės nesisavina nė vienas Sąjūdžio, Lietuvos laisvės lygos, Latvijos ar Estijos liaudies frontų vadovų.

Tačiau yra viena pamoka, kurią turi labai gerai išmokti tiek tada gyvenę ir dalyvavę Baltijos kelyje, tiek ir gimę po jo. Visuomenė, kuri ėjo į Baltijos kelią, buvo kitokia negu dabar. Tai buvo žmonės, išgyvenę šurprios, primityvios priespaudos dešimtmečius, kuriuos suvienijo žmogaus ir tautos laisvės troškimas. Jie puikiai žinojo savo siekius. Ta prasme Baltijos kelias yra nepakartojamas.

Šis kelias yra nepaneigiamas pavyzdys visiems, kovojantiems už tautos teisę pačiai tvarkyti savo ateitį, pačiai lemti savo likimą ir išlikimą. Jau buvo Ignalinos atominės elektrinės apjuosimas gyvą grandinę, Baltijos jūros apkabinimas. Ką tik įvyko Honkongo patriotų gyvybės kelias, kai pasipriešinta nuožmiausiam okupantų tikslui – susidoroti su laisvės kovotojais, išsiunčiant juos į kontinentinę Kiniją, paminant svarbiausią Honkongo visuomenės teisėkūros laisvės garantiją. Ką mums primena į Katedros aikštę atpuolusių keisto plauko asmenų žviegimas, bandant nuolat kartoti, kad „tai – tik Kinijos reikalas“. Ar ne tokie patys, atsiprašant, žygvaimiai kartojami, vos tik kas nors užsimena apie Tibeto okupaciją, apie Taivano teisę į savarankiškumą? Kas buvo ta apkūni, isteriško pykčio priepuolio apimta moteriškė ir ką mums primena Katedros aikštėje aidėję jos klyksmai ir reikalavimai nesikišti į Kinijos „vidaus reikalus“? Kas bent pradėjo ruošti Kinijos komunistinio teroro ideologų ir uolių šio teroro vykdytojų tarptautiniam tribunolui? Juk jo aukų – šimtai milijonų. Kas bent pradėjo rinkti dokumentus apie vadinamosios „kultūrinės revoliucijos“ sumanytojų nusikaltimus? Ar pasaulio sąžinė užtemdė milijardiniai pelnai iš prekybos su Kinija?

Svarbiausia Baltijos kelio pamoka – neleisti šiam įvykiui nugulti į istorijos archyvų lentynas. Sąžinės ir gerumo, vienybės ir laisvės siekio idėjų neįmanoma „suarchyvuoti“. Esu už tai, kad retkarčiais šis kelias būtų pakartotas, primenant naujoms kartoms, dėl ko jis buvo sumanytas. Tačiau tam yra vienas „bet“. Puikiai žinojome, kas mus vedė į Baltijos kelią, ir jais pasitikėjome. O ar tarp dabartinių valdžios atstovų turime tokių, su kuriais eitume, jais visiškai pasitikėdami? Norėčiau, kad jie apie tai susimąstytų. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Istorinės atminties politikoje negalimi „paminklų mainai“. Vilniaus mero Remigijaus Šimašiaus sprendimą nuimti atminimo lentą su sovietiniu režimu kolaboravusiai poetei Valerijai Valsiūnienei Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos pirmininkas prof. Arūnas Gumuliauskas vadina pavojingu savivaliavimu ir išpėja antisovietines organizacijas bei patriotinių nuostatų asmenis nepasiduoti siūlomiams herojų ar paminklų „mainams“. „Vilniaus meras mėgina gauti palaikymą savo savivaliavimui istorijos politikoje, pataikaudamas skirtingoms visuomenės grupėms, siūlydamas savotiškus mainus, pagal kuriuos piliečiai turėtų atleisti už naikinamą rezistentų atminimą, nes naikinamas ir sovietų kolaborantų atminimas. Taip dėl vienu paminklų esą būtų patenkintos kosmopolitinių ir liberalių pažiūrų, o dėl kitų paminklų – antisovietinių pažiūrų visuomenės grupės. Tai klatinga schema, kuriai neturėtume pasiduoti. Negali būti jokių „mainų“, jokių „jūsų herojai už mūsų herojus“. Taip visiškai nepagrįstai į vieną gretą pastatomi už Lietuvą žuvę rezistentai ir su sovietais kolaboravę menininkai“, – teigia prof. A. Gumuliauskas.

„Svarbiausia suprasti, kad meras šandien Vilniuje užsiima savivale, elgiasi kaip tikriausias Laisvosios rinkos instituto direktorius, kuriam neegzistuoja viešosios gerybės, bendrieji principai ir visuomenės sutarimas. Ką meras nori, tai ir padaro, kartais instrumentiškai pasiremdamas tarybos ar pagalbinių komisijų pritarimu, o kartais – ir visiškai savavališkai, lyg savo kieme. Pritardami V. Valsiūnienei lentos nuėmimui ir tolesniam miesto viešosios atminties ženklų niokojimui, rizikuojame prarasti pačius demokratijos pagrindus – legitimuosisime savivalę, visiškai pamiršime dialogą ir suteiksime merui teisę sąkyti, kad jo savivalė ne tokia ir bloga“, – argumentuoja prof. A. Gumuliauskas.

Jis teigia pritariantis Prezidento Gitano Nausėdos siūlomam moratoriumui istorinės atminties klausimams ir platesnėms bei išsamesnėms profesionalų diskusijoms šia tema. Tačiau, kad piliečiai galėtų šį moratoriumą priimti kaip sąžiningą ir nepavėluotą, jis turėtų įsigaliooti, prieš tai atšaukus vienašališkus ir visuomenę skaldančius Remigijaus Šimašiaus sprendimus, t. y. grąžinus Kazio Škirpos alėjos pavadinimą ir atminimo lentas Jonui Noreikai bei V. Valsiūnienei.

Pažeista K. Škirpos alėjos pervadinimo procedūra. Seimo nariai Audronius Ažubalis ir Laurynas Kasčiūnas kreipėsi į Vyriausybės atstovą, prašydami įvertinti, ar priimdama sprendimą dėl K. Škirpos alėjos pakeitimo į Trispalvės alėją, Vilniaus miesto savivaldybės taryba nepažeidė Pavadinimų gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems objektams suteikimo, keitimo ir įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašo. A. Ažubalio teigimu, „Remigijaus Šimašiaus ir jo rėmėjų sprendimas pakeisti K. Škirpos alėjos pavadinimą į Trispalvės prieštarauja Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymui Nr. 1V-57, kuris nustato pavadinimų gatvėms suteikimo ir keitimo tvarką. Buvo imtasi neatsakingo istorinių asmenybių nuopelnų Lietuvos valstybės ir krašto istorijai vertinimo. Todėl tikimės, kad Vyriausybės atstovai ims atitinkamų veiksmų kreipdamiesi į teismą“. Alėją palei Vilnelę nuo Arsenalo g. iki Sereikiškių parko pavadinti Kazio Škirpos vardu Vilniaus miesto savivaldybės taryba nusprendė 1998 m. vasario 4 d., atsižvelgdama į Vilniaus miesto pavadinimų suteikimo komisijos siūlymus ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pritarimą. Pavadinimų suteikimo komisijos aiškinamajame rašte nurodoma, kad K. Škirpa buvo Vilniaus karo komendantas, 1919 m. sausio 1 d. Gedimino pilies bokšte (pirmą kartą sostinės istorijoje) iškėlęs Trispalvę. Taigi, būtent dėl šio nuopelno alėjai suteiktas K. Škirpos vardas. Pavadinimų gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems objektams suteikimo, keitimo ir įtraukimo į apskaitą tvarkos apraše nurodyta, kad pavadinimai gatvėms su asmenvardžiais turi būti parenkami, vertinant personalijų nuopelnus Lietuvos valstybės ar krašto istorijai, mokslui, menui, kultūrai, politikai ir kitoms visuomeninio gyvenimo sritims.

Valstybinio sektoriaus darbuotojų kėlimas iš regionų į Vilnių sparčiai auga. Statistikos departamentui paskelbus, kad 2018 m. valstybės sektoriuje darbuotojų mažėjo, tačiau Vilniaus regione jų skaičius ūgtelėjo beveik 4 tūkst., Seimo narys Kęstutis Masiulis sako, kad tai – sisteminė Vyriausybės politika.

Klimato kaita: atskirų iniciatyvų nebeužtenka

■ Atkelta iš 2 p.

laikotarpis, kai didėja lapai, šaknys ir stiebai, sutrumpės, – akcentuoja VDU Aplinkotyros katedros docentė Gintarė Sujetovienė.

VDU mokslininkai savo tyrimais patvirtino, kad dėl klimato kaitos mažėja žemės ūkio augalų konkurencingumas su piktžolėmis, dėl padidėjusios oro temperatūros ir anglies dioksido koncentracijos prognozuojamas jų augimo sumažėjimas. „Kintant klimatui, dažnėja ir intensyvėja karščio bangos, o didžioji šių bangų dalis yra lydima sausrų. Tai kelia didelę grėsmę natūralioms ir žemės ūkio sistemoms. Kai kurie augalai yra jautresni už kitus. Pavyzdžiui, miežis jautrus net nedideliems pokyčiams, o rapsą keletu laipsnių aukštesnė temperatūra veikia teigiamai“, – pasakoja VDU docentė Jūratė Žaltauskaitė.

Patvirtinta, kad augalai gana greitai atsisato po trumpalaikės, iki savaitės trun-

kančios karščio bangos, tačiau, jei jie kartu patiria ir kitų neigiamų veiksnių, pavyzdžiui, sausrą ir konkuravimą su kitais augalais, atsisato daug lėčiau. Tyrimas atkreipė dėmesį į herbicidų naudojimą žemės ūkyje: atšalusio klimato sąlygomis mažėja herbicidų efektyvumas, todėl ateityje laukus tektų purkšti dar dažniau ir didesniais kiekiais.

Į pagalbą – anglį „konservuojantys“ augalai

Galimą būdą kovoti su klimato kaita atrado amerikiečių biologė, Salko biologinių tyrimų instituto profesorė Joanne Chory. Jos projekte „Tobulus augalas“ (angl. „Ideal Plant“), naudojant genų redagavimą, augalai savo šaknyse gali kaupti daugiau anglies dvideginio ir pasiimti daugiau anglies iš atmosferos. Šio projekto tikslas yra sukurti augalus su galinga šaknų sistema, kurie gebėtų ne tik absorbuoti daugiau anglies dioksido iš atmosferos, bet ir užkonservuoti anglį

dirvožemyje ilgesniam laikotarpiui, taip pristabdydami klimato kaitą. Tam pasitelkiamas suberinas – polimeras, kuris natūraliai kaupiasi augalo ląstelių sienelėse, absorbuoja anglį ir yra atsparus irimui.

„Kai skaidomos žuvusių augalų liekanos, kiekvienais metais į atmosferą grįžta didelis anglies dioksido kiekis. Turėdami ilgesnes, masyvesnes šaknis, „idealūs augalai“ gebėtų užkonservuoti anglį suberino forma gilesniuose dirvožemio sluoksniuose daug ilgiau. Todėl daug mažiau anglies dioksido sugrįžtų į atmosferą, jiems pūvant“, – paaiškina VDU mokslo darbuotoja Austrė Dikšaitytė. Anot jos, taip dirvožemis būtų praturtinamas papildoma anglimi, o augalai taptų atsparesni įvairioms stresinėms sąlygoms. Augdami tokia dirvožemyje, augalai su patobulinta šaknų sistema ne tik mažintų anglies dioksido koncentraciją atmosferoje, taip pristabdydami staigius klimato kaitos

pokyčius, bet dar ir duotų didesnę derlių. Be to, šie „idealūs“ augalai gebėtų susidoroti su dažnėjančiomis ir stiprėjančiomis karščio bangomis, užsitęsančiomis sausromis, liūtimis ir kitais klimato kaitos padariniais.

Tačiau viskas nėra taip paprasta. „Anglies dioksido užkonservavimas dirvožemyje problemos iš esmės neišsprendžia. „Idealūs augalai“ gali tik sušvelninti pokyčius, bet jei nebus imtasi kitų priemonių klimato kaitai stabdyti anglies dioksido koncentracijos didėjimas ir klimato šiltėjimas tik nusikeltų ateičiai“, – įspėja A. Dikšaitytė. VDU Aplinkotyros katedra kartu su partneriais klimato kaitos poveikį augalams ištyrė projekte „Klimato ir aplinkos kaitos kompleksinis poveikis agro-ekosistemų produktyvumui, biologinei įvairovei ir tvarumui“ (KLIMAGRO) (Nacionalinė mokslo programa „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“).
Parengė Martynas Gedvila

Į Lietuvą grįžome kaip į rojų

Vidmantas Misevičius

Apie išvykstančius iš Lietuvos rašoma daug, o štai grįžtančių į ją kažkodėl linkstama nepastebėti. Tačiau tokių žmonių taip pat yra nemažai ir jų nuolat daugėja. Apie tai, ko pasigedo užsieniuose ir kodėl grįžo namo, pasakoja dvidešimt metų Anglijoje praleidę ir namo į Kulautuvą grįžę Arijus ir Jūratė Bernotai, kartais palyginantys Lietuvą su rojumi.

Prailgusi trumpa išvyka

Arijus: Viskas įvyko, galima sakyti, atsitiktinai. Tai galima vertinti kaip minčių materializavimąsi ar kaip Dievo ranką. Norą išvykti ir pasisemti kultūrinių dalykų skiepijo autoritetu ir gyvenimo mokytoja buvusi močiutė, kuri dar sovietų laikais sakė: „Reikia, kad žmonės vyktų į svetimus kraštus ir parsivežtų supratimą, kaip tvarkyti Lietuvą ir kaip gyventi kitaip, negu čia žmonės gyvena.“ Be kitų senolės priesakų, kuriuos norėta įvykdyti, buvo nepriklausoma, klestinti, kultūringa ir elegantiška Lietuva. Daug prisidėjo močiutė, išsaugojusi namą, į kurį ir grįžome po dvidešimt metų.

Kadai organizavome anglų kalbos kursus Kaune. Veikla sekėsi gerai, bet kartą vienas mokinytas pasakė, kad ieško italų kalbos vertėjo Italijoje, tad netrukus savaitei išvykau į šią šalį. Namo nusprendžiau grįžti per Prancūziją ir Angliją. Čia planavau pasisvečiuoti pas seniai matytą brolių. Tai buvo vasara – laikas, kai kursai būna apmirę, tad kelias dienas nusprendžiau paversti mėnesio viešnagė. Londone įsikūręs brolis ir kiti kulautuviškai dirbo statybose. Per dieną staliu mi buvau įdarbintas ir aš, nes, skirtingai nuo daugelio tuometinių „stalių“, mokėjau elgtis su įrankiais. Dirbdamas neteisėtai, už 5 darbo dienas gaudavau 300 svarų sterlingų čekį. Dirbant šeštadieniais, atlyginimas išaugdavo. Išgryninti pinigus tekdavo vietiniuose „pabuose“, bet, net ir praradus kelis svarus, likdavo ne tik privalomoms išlaidoms – 35 svarai už kambarį, 50 svarų maistui ir alui, 50 svarų – transportui, telefonui ir internetui, bet ir buvo galima kiek atsidėti.

Jūratė: Įsikurti su trimis vaikais nebuvo paprasta. Gyvenimas Anglijoje, nors įdomus ir ugdantis, nebuvo lengvas. Ten dar vyrauja nuomonė, kad Lietuvoje visi vargsta. Kita vertus, gal išvykusiems lietuviams lengviau atsispirti namų traukai ir negrįžti, kai jie yra įklimpę būsto paskolose, karjerose, vaikų mokslų tęstinume. Gal ir norėtusi, bet dar kartą viską keisti nebeužtenka drąsos. Be to, ir laikas Londone nebuvo vienodas. Pradžioje buvo įdomu susipažinti su vienu garsiausių pasaulio miestų, jo gyvenimo būdu, įvairiais žmonėmis ir požiūriais. Tačiau ir čia vis tiek liekama lietuviu, kaip sako, imigrantu: nei ten kam nors esi reikalingas, nei Londonas tampa tikraisiais namais.

Nors gyvenome svetur, niekada nebuvo visi atitrūkę nuo gimtinės. Stebėjome, kas čia vyksta. Lietuvoje ne viskas idealu, tačiau įvairių sunkumų turi ir kitos šalys. Suprantu, kad tai nėra blogai, tačiau Lietuva turi daug unikalių privalumų. Čia gali gyventi arčiau gamtos, žmonės gana nuoširdūs, atviri ir geranoriški. Gimtinėje galima pasijausti reikalingais, nes Lietuvai reikia žmonių.

Arijus: Lietuvos žmonėms net žmonių reikia labiau, negu anglams... Tik norint, kad tų unikalių Lietuvos privalumų nenušluotų tos pačios globalių problemų bangos, kaip, pavyzdžiui, miškų kirtimas, vidurinio klasės nykimas ar naikinimas, reikia aktyviai veikti.

Jūratė: Neseniai teko sutikti grupę žmonių, kuriuos pavadinčiau Lietuvos šviesuoliais. Kalbant su jais, pagalvojome, kad galėtume išvykusiems lietuviams pasakyti – „mums jūsų reikia, mes jūsų laukiame“. Kraštui reikia jo žmonių, kurie grįžtų nusiteikę kurti savo aplinką.

Arijus: Dabar šviesuolių sutinku beveik kasdien, nes vos grįžęs įsitraukiau į miškų bei gamtos gynimo veiklą, įstojome į tautinių šokių kolektyvus, panirau į sportą ir netgi su visu tuo susijusią politinę visuomeninę veiklą. Lietuvoje viskas vyksta produktyviau ir įdomiau, nes vien jau kelionėms, lyginant su Anglija, susitaupo labai daug laiko.

Ar verta išvykti?

Arijus: Tokiam sprendimui įtakos gali turėti žmonių amžius, šeiminių padėtis, kiek

ir kokio amžiaus vaikų turima. Kuo ilgiau vaikai ten lanko mokyklą, tuo sunkiau grįžti. Mūsų šeimai teko laukti, kol visos atžalos baigė mokslus, nes nenorėjome rizikuoti vaikų išsilavinimu.

Sakyčiau, labai pagalvokite ir pasverkite. Apkelti pasaulį galima ir neatsisveikinant su Lietuva. Turint gerą galvą ir išsilavinimą, galima rizikuoti važiuoti ir dėl pinigų, bet klausimas, ar rizika pasiteisins? Mūsų vyriausiasis sūnus, grįžęs 6 metais anksčiau negu mes, dabar dirba Vilniuje visame pasaulyje garsioje įmonėje.

Be to, ne visada pinigų, sveikatos ir laimės kainos santykis yra palankus žmogui. Man oro užterštumas yra labai svarbus veiksnys. Vaikų sveikatai užsieniuose bus daugiau grėsmių. Ypač didžiausiuose miestuose. Kita grėsmė Londone – išaugęs nusikalstamumas. Pažįstu žmonių, kuriems tai padėjo apsispręsti grįžti. Visi džiaugiamės, kad čia nėra kito nemalonaus dalyko, kuris varo į neviltingą ir eda gyvenimą. Tai laikas, praleistas spūstyse, kelionėse ir darbu ir atgal, o ne lankant draugus ar užsiimant koku nors pomėgiu. Mums tai buvo stipriausias veiksnys, lėmęs apsisprendimą gyventi ir mėgautis gamta čia, o ne gaišti laiką dėžutėse ant ratų ten. Lietuvoje viskas daug kompaktiškiau, palyginti su tikru didmiesčiu.

Jūratė: Sakyčiau, važiuokite, jei norite išbandyti save, praplėsti akiratį, daug ko išmokti. Būna įvairių priežasčių, tad, jei labai norisi ar reikia, niekas nesulaikys. Visais laikais, jei tik buvo galimybė, žmonės važiavo ir važiuos. Lietuva turėtų būti tokia, į kurią norėtusi grįžti ir čia gyventi – saugi, teisinga, kūrybiška, atvira ir nesmerkianti. Dar gerai, kad liktų graži, su miškais ir nesudarkyta gamta. Jei vien dėl pinigų, ten nebėra ko važiuoti. Manau, niekada nieko neverta daryti vien dėl pinigų.

Kas tie „emigrantai“?

Jūratė: Išvykę į kitas šalis, lietuviai lietuviškoje žiniasklaidoje smarkiai stereotipuojami, nors jie – įvairūs žmonės, išvykę dėl skirtingų priežasčių. Yra ekonominiai migrantai, atvykę ieškoti geresnio uždar-

bio. Yra žmonės, bandantys pabėgti nuo rūpesčių, kurie daugeliu atvejų yra vidiniai – priklausomybės ir pan. Yra studentai, karjeros ir patirties galimybių ieškantis jaunimas ir daug kitų. Tai reiškia daug likimų ir istorijų, tarp kurių yra ir sėkmingų. Kita vertus, dirbdama sutikau daug žmonių, kurių gyvenimas – pragaras arba panašus į jį, nesvarbu, kurioje šalyje. Tai rodo, kad vien išvykus į kitą šalį retai kada pavyksta pabėgti nuo priklausomybių, asmeninių ar šeimos rūpesčių, polinkio nusikalsti.

Jaučiu, kad šiuo metu Lietuva yra labai tinkama ir patraukli dėl gamtos, bendruomenės, draugų, galimybių prisidėti prie įvairių projektų. Jei nebūčiau išvykusi į Angliją, turbūt apie tai vis dar svajočiau, tačiau šiandien tai – praeitis etapas. Reikalinga ir naudinga gyvenimo atkarpa, bet praeitis.

Arijus: Požiūrį į emigrantus ir emigraciją Lietuvoje formuoja dvi pagrindinės propagandinės srovės. Ir abi jos yra „užkalniškai iškreiptos“. Atseit visi yra „silkių ar viščiukų galvų kapotojai“, kurie gyvena susigrūdę nuomojamuose namuose ir kelia rūpesčių vietiniams. Arba kitas kraštutinis – vadinamosios „sėkmės istorijos“. Žinodamas kai kurias jų geriau, suvoki, kad jos yra tolokai nuo tiesos. Dažnai rodoma tik viena pusė, pritempiant prie kažkokios propagandinės klišės.

Nors Lietuvoje dar vyrauja tam tikras paslėptas ar net atviras smerkimas tų, kurie nusprendė išvažiuoti, reikėtų nepamiršti, kad J. Basanavičius taip pat buvo emigrantas. Pastebėjome, kad žmonės išvažiuoja, tačiau ryšys su Lietuva nenutrūksta ir daugelis jų jau grįžta. Didelė judėjimo „Už Lietuvos miškų“ aktyvistų dalis yra buvę emigrantai. Galiu išvardinti daugybę giminių ir pažįtamų, kurie grįžo. Ir dauguma sako tą patį: „Geriausias sprendimas, kurį kada nors padarėme!“ Žmonės, kurie buvo išvykę, dažnai dar labiau vertina Lietuvą, yra pareigingesni, energingesni ir aktyvesni. *Parengta pagal www.respublika.lt, www.alkas.lt*

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

„Garsiai kalbama apie Žemės ūkio ministerijos iškėlimą į Kauną, bet tai tik 200 darbuotojų, o pernai į Vilnių iš regionų atkelta keli tūkstančiai. Vyksta įstaigų centralizacija. Taip taupomi išteklių, tačiau darbo vietos visada uždaromos regionuose ir niekada Vilniuje. Štai sveikatos apsaugos ministro Aurelijaus Verygos pavedimu uždaryta Valkininkų ligoninė ir keliasdešimt jos darbo vietų atidaryta Santariškėse. Sujungta valstybės įstaigų buhalterija, optimizuoti urėdijų, geležinkelių padaliniai ir etatai tapo nereikalingi mažesniuose miestuose.

Kodėl ne atvirkščiai? Buvo kalbėta apie

Generalinės urėdijos, kelių priežiūros būstinės iškėlimą iš sostinės, bet nieko nepadarė. 2018 m. Vilniaus regione valstybės darbuotojų padaugėjo nuo 115 tūkst. iki 119 tūkst. **Valstybės sektoriuje dirba kas trečias vilnietis.** „Vyriausybė už 8 mln. eurų status archyvų priestatą Antakalnyje – kodėl ne Širvintose, Švenčionyse ar Kaišiadoryse? Vos tik pradėdama kalbėti apie institucijos iškėlimą iš sostinės, įsikiša politikai, profsąjungos, priešinasi institucijos vadovai ir Vyriausybės politinė valia ką nors keisti išgaruoja, o regionuose kasdien atleidžiami žmonės, kurių niekas neužstoja. Tai yra visiškas regioninės politikos žlugimas. Kitose šalyse – Danijoje, Norvegijoje – vykdoma priešinga politika.

Valstybės sektorius demonstruoja, kad patitiki mažesniais miestais, taip skatindamas ir privatų sektorių juose investuoti. 2015 m. Danija iš Kopenhagos iškėlė 4 tūkst. valstybinių darbo vietų, taip paskatindama regionų plėtrą, pernai nutarė iškelti dar 4 tūkst.“

Dar prastesnės sudėties Vyriausybė? Seimo narys Gabrielius Landsbergis, vertindamas premjero Sauliaus Skvernelio pateiktą atnaujintą Vyriausybės sudėtį, apgailestauja, kad Lietuva dar beveik pusantrų metų turės dar prastesnės kokybės Vyriausybę negu iki šiol. „Tenka apgailestauti, kad, formuojant Vyriausybę, nepavyko išsaugoti gerai dirbusio susisiekimo ministro Roko Masiulio. Panašu, kad dėl premjero Sauliaus Skverne-

lio abejingumo vietoje žadėto profesionalų proveržio turėsime stagnaciją ir nuosmukio administratorius. Nė vienas iš trijų naujų ministrų nėra niekuo pasižymėję nei politikoje, nei jiems paskirtose srityse. Per dvi Vyriausybės formavimo savaites nei iš premjero, nei iš visų trijų naujai skiriamų ministrų neišgirdome absoliučiai jokių naujų idėjų ar aiškių prioritetinių darbų jų vadovaujamos srityse. Dar daugiau, lieka dirbti ministrai, dėl kurių darbo buvo kilę abejonių ir iki šios Vyriausybės formavimo. Vietoje prieš 2016 m. rinkimus žadėtų savo sričių nepartinių profesionalų, šiandien Vyriausybėje turime niekuo nepasižymėjusius, abejotinos reputacijos partinius kadrus. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Dėl pamokų pateisinimo tvarkos. Nuo rugsėjo atsakius 094/a medicininės pažymos, kuria buvo pateisinamas vaikų neatvykimas į mokyklą dėl ligos, švietimo, mokslo ir sporto ministerija savivaldybėms, mokykloms ir tėvams primena apie pamokų pateisinimo tvarką. Kaip ir iki šiol, ją nustato mokykla, susitarusi su tėvais. Atsiskius medicininės pažymos, pamokų pateisinimo tvarka nesikeičia, tik ministerija siūlo papildyti mokyklos ir tėvų sudaromas sutartis nuostatomis, kad patys tėvai pateisina vaiko pamokas, praleistas dėl ligos.

„Labai sveikintinas šis Sveikatos apsaugos ministerijos sprendimas atsakyti pažymos. Tėvams neberekės gaišti laiko lūkuriojant poliklinikose, kai vaikas jau yra pasveikęs, sumažinama ir administracinė našta. Mūsų visų prioritetas yra vaikas ir jo sėkmingas ugdymas. Absoliuti dauguma tėvų rūpinasi savo vaikų sėkminga ateitimi, stengiasi sudaryti kuo geresnes galimybes mokytis, tad tikimės, kad piktnaudžiavimo atvejų nebus, juo labiau kad mokyklose jau įsigalėjusi praktika dėl pamokų pateisini-

mo – kokiais atvejais nelankymą gali pateisinti tėvai, taip pat numatyti pagalbos būdai pamokas praleidžiantiems mokiniams“, – sako švietimo, mokslo ir sporto viceministrė Kornelija Tiesnesytė.

Šią savaitę švietimo, mokslo ir sporto ministerija visoms savivaldybėms ir mokykloms išsiuntė informaciją, primindama apie teisės aktuose numatytą pamokų nelankymo pateisinimo tvarką.

Pagrindiniai mokyklos lankymo stebėsenos žingsniai:

1. Savivaldybės, kurios pagal įstatymus yra atsakingos už vaikų iki 16 metų mokymąsi pagal privalomojo švietimo programas, pasitvirtina savo teritorijoje gyvenančių vaikų apskaitos tvarką.

2. Mokyklos pasitvirtina savo mokinių pamokų ar ugdymo dienų lankomumo apskaitos tvarką ir nustato praleidimą pateisinančius dokumentus, pateisinimo būdus, kuriuos gali pateikti tėvai. Tame pačiame dokumente gali nustatyti ir didžiausią galimą pateisinti pamokų skaičių. Kiek dienų galės pateisinti tėvai, numato pačios mokyklos,

susitarusios su tėvais. Šie įsipareigojimai ir padariniai dėl jų nesilaikymo turėtų būti įtvirtinti ir mokymo sutartyse.

3. Mokyklos nustato ir pagalbos organizavimo būdus mokiniams, kurie praleidžia pamokas. Mokinių lankomumą koordinuoja klasių vadovai, bendradarbiaudami su dalykų mokytojais, švietimo pagalbos specialistais, Mokyklos vaiko gerovės komisija. Jiems gali būti pavesta tvarkyti lankomumo apskaitos dokumentus ir pateikti juos Mokyklos vaiko gerovės komisijai. Švietimo pagalbos specialistai, dirbantys mokyklose, nustatę mokinių nelankymo priežastis, teikia švietimo pagalbą mokiniams ir jų tėvams, konsultuoja klasių vadovus, mokytojus, planuoja priemones lankomumui gerinti. Išskirtiniais atvejais, jei šeima nebendradarbiauja ir įtariama, kad vaikui trukdoma mokytis, mokykla turi teisę kreiptis į policiją. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teritorinius padalinius, švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo kokybės ir regioninės politikos departamentą. Sprendimus, koku būdu turi būti pra-

nešama apie praleistas pamokas, pateikimo terminus, pateisinamų pamokų skaičių priims visa mokyklos bendruomenė.

Naujais mokslo metais besimokančiųjų skaičius – panašus kaip ir praėjusiais. Prognozuojama, kad pirmųjų skaičius mažai skirsis nuo pernykščio – jų sugužės apie 29 tūkst. Bendras mokinių skaičius bus panašus kaip pernai, numatomas tik pusės procento mažėjimas. Šiomet į mokyklas ateis 322,1 tūkst. moksleivių, 2018 m. mokėsi 323,6 tūkst. Praėjusių mokslo metų duomenimis, daugėja į Lietuvą grįžtančių vaikų. 2018 m. mokyti grįžo 1,8 tūkst. vaikų iki 15 metų, tai 40 proc. daugiau nei 2017 m. (1,3 tūkst.).

Šiomet Lietuvoje veiks 1009 valstybinės ir savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklos, 2018 m. veikė 1023. Jose dirbs 27,3 tūkst. mokytojų, 2018 m. jų buvo 27,9 tūkst. 2019 m. veiks 60 profesinio mokymo įstaigų. Numatoma, kad šiemet jose amato mokysis 33,3 tūkst. mokinių, pernai – 34 tūkst. Šį rudenį 41 Lietuvos aukštojo mokykloje turėtų studijuoti 105 tūkst. studentų, 2018 m. jų buvo 111 tūkst. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

DISKUSIJA

Lenkijos aukštojo mokslo reforma. Ko galima pasimokyti?

Praėjusiais metais Lenkijoje buvo pradėta aukštojo mokslo reforma, kurią planuojama baigti iki 2021 m. Nuo pat pradžių į vadinamosios „Konstitucijos mokslui“ rengimą buvo įtraukta akademinė bendruomenė, o visas procesas buvo paremtas plačiomis diskusijomis, kurios truko dvejus metus. Visgi į nemažai klausimų dar yra neatsakyta. Palyginkime Lietuvos ir Lenkijos aukštojo mokslo politikos pokyčius.

Mikalojaus Koperniko universiteto Politologijos ir tarptautinių santykių fakulteto prodekanas dr. Patryko Tomaszewskio teigimu, visas sprendimų priėmimo procesas buvo gana atviras, dalyvauti galėjo visi norintys. Kita vertus, bendras finansavimas mokslui ir studijoms nepakilo ir kyla grėsmė, kad didesnės lėšos bus skiriamos tiems universitetams, kurie turės stipresnes lobistines grupes, sumažės regiono tyrimų, o mokslininkai nebevykdys mokslo populiarinimo veiklos. Kur kas mažiau yra kalbama ir apie studijų kokybę.

– Lenkijoje, kaip ir Lietuvoje, pastaraisiais metais buvo daug diskutuojama apie aukštojo mokslo ateitį. Ar reformos poreikis buvo padiktuotas valdžios institucijų, ar akademinė bendruomenė?

– Lenkijoje aukštojo mokslo reforma įsigaliojo 2018 m. spalio 1 d. Ją planuojama užbaigti po trejų metų, t. y. 2021 m. Pagrindiniu reformos iniciatoriumi buvo Lenkijos studijų ir mokslo ministerija, o jos priešakyje – ministras dr. Jaroslavas Gowinas (*aut. pastaba – skirtingai nei Lietuvoje, Lenkijoje aukštojo mokslo politiką kuruoja atskira ministerija*). Nors apie reformą buvo kalbama daug anksčiau, dar centro partijų valdymo metu. Aišku, pokyčių būtinumą matė ir patys mokslininkai, ypač tikslųjų bei gamtos mokslų atstovai. Visos suinteresuotos pusės pabrėžė nepakankamą mokslo finansavimą.

Ministras J. Gowinas naują įstatymą pasiryžo įgyvendinti po konsultacijų su akademinė bendruomenė. Vadinamosios „Konstitucijos mokslui“ įgyvendinimas buvo paremtas plačiomis diskusijomis. Pirmiausia buvo paskelbti įstatymų pasiūlymai, kuriuos parengė trys ekspertų grupės. Studijų ir mokslo ministerija organizavo devynias konferencijas, kuriose surinko daugiau kaip 5,5 tūkst. dalyvių. Konferencijų rezultatu tapo Nacionalinis mokslo kongresas, kurio metu ministerija pristatė Aukštojo mokslo įstatymo projektą. Minėtų konferencijų metu mokslininkai be apribojimų galėjo dalyvauti ir diskutuoti pamatiniais klausimais: dėl mokslo kokybės ir tarptautiškumo didinimo, mokslo laipsnių suteikimo sistemos pakeitimų ir kt. Taigi, akademinė bendruomenė nuo pat pradžių buvo įtraukta ir diskutavo, ypač, jų nuomone, silpniausiais įstatymo klausimais.

Kokiu būdu buvo sudarytos darbo grupės? Kaip vyko atranka?

– Trys atskiros ekspertų komandos buvo suformuotos po konkurso, kuriame galėjo dalyvauti kiekvienas norintis. Nors nemažai stebėtojų pabrėžė, kad žmonių, dalyvavusių konferencijose bei Nacionaliniame mokslo kongrese ir nenorinčių naujo įstatymo, nuomonės buvo ignoruotos. Kita vertus, nuolat vyko pavienių komandų darbai: jos diskutavo apie pavienius įstatymų punktus, taip pat buvo tęsiamos konsultacijos su akademinė bendruomenė ir tobulinamas įstatymas.

– Minėjote keletą klausimų, kurie buvo aptarinėjami diskusijose. Ar galima sakyti, kad tai pagrindiniai reformos tikslai? Kas juos formavo?

– Pagrindiniai reformos tikslai, pirmiausia, buvo apibrėžti darbo grupėse,

■ Nukelta į 6 p.

DISKUSIJA

Lenkijos aukštojo mokslo reforma. Ko galima pasimokyti?

■ Atkelta iš 5 p.

kurios rengė tris aukštojo mokslo įstatymo projektus, ir ministro susitikimuose su įvairiomis akademinėmis struktūromis. Ministras buvo susitikęs su Lenkijos Respublikos studentų parlamento, doktorantų atstovybės, Aukštojo mokslo ir akademinio mokyklų rektorių konferencijos, Profesinių mokyklų rektorių konferencijos atstovais. Visas procesas, kaip jau minėjau, truko porą metų. Ekspertai pateikė šias išvadas:

- reikia sukurti išskirtines sąlygas reikšmingiausioms aukštosioms mokykloms. Iki šiol neaišku, kiek jų bus. Baiminamasi, kad tas skaičius gali keistis ne dėl objektyvių rodiklių, bet dėl politinių priežasčių, t. y. laimės tie, kurie turės stipresnes lobistines grupes ir parlamentinę reprezentaciją;

- reikia sukurti naują doktorantūros modelį. Šiuo metu turime daug daugiau humanitarinių ir socialinių mokslo sričių doktorantų nei tikslųjų ar techninių;

- reikia įdiegti mokslininkų vertinimo sistemą, paremtą taškų sistema (kaip tiksluosiuose moksluose). Iki šiol yra diskutuojama, ar taškų sistema, kurios pagrindu bus vertinami straipsniai „Scopus“ ir „Web of Science“ žurnaluose, yra kompetentinga. Jau šiandien matome, kad taip bus remiamos užsienio leidyklos, kurios realizuoja savo leidybinius sprendimus ir tikslus, tačiau jie ne visada tinka Lenkijos tikrovei. Pirmiausia, minėtose leidyklose sunku spausdinti vietinės ar regioninės istorijos straipsnius, taip pat tyrimus apie, pavyzdžiui, rinkimų rezultatus vieno valstiaus lygmeniu, jaunimo padėtį mažosiose lokaliuose bendruomenėse. Jau nekalbant apie kitus klausimus, pavyzdžiui, šeimos teisę.

Man atrodo, kad Lenkijos mokslininkų straipsnių užsienio spaudoje smarkiai nepadaugės, tačiau nustosime plėtoti mikrotyrimus. Be to, dalis mokslininkų teigia, kad teksto mokslinę vertę nebūtinai lemia faktas, kuriame tarptautiniame žurnale jis buvo spausdintas, ir ar tas žurnalas yra įtrauktas į atitinkamus sąrašus. Nerimaujama ir dėl mokslo populiarinimo – jau dabar labai daug mokslininkų visiškai atsisakė tokios veiklos, nes ji neatsispindi konkrečiuose rodikliuose.

Reikia sukurti naują, veiksmingą universitetų valdymo sistemą ir mokslinius tyrimus susieti su valstybės ūkio poreikiais, komercinti tyrimus. Siūloma peržiūrėti rektorių valdžios lauką, nes ankstesnis modelis, kuriame universitetui praktiškai vadovavo Senatas, sulaukė nemažai kritikos. Pagal naują modelį, rektoriai turėtų daugiau prerogatyvų, pavyzdžiui, jie skirtų dekanus ir institutų direktorius.

Buvo įvestas naujas mokslo šakų skirstymas pagal EBPO rekomendacijas. Tačiau, reikia pabrėžti, kad sąrašas buvo išplėstas po diskusijų su mokslininkais, atsižvelgiant į jų nuomones. Dabar kiekvienas mokslininkas apibrėžia, kokiaje mokslo šakoje jis realizuoja savo tyrimus. Sudėtingoje padėtyje atsidadė tie, kurie vykdė tarpdisciplininius tyrimus, nes juos galima priskirti daugiau nei vienai šakai. Ryškėja tendencija, kad institucijos nori turėti kuo didesnę vienos mokslo šakos atstovų skaičių, nes taip lengviau apskaičiuoti visos institucijos rezultatus ir kiekvieno mokslininko įnašą į tą rezultatą, kuris lems institucijos kategoriją. O nuo kategorijos priklausys doktorantūros ir habilitacijos teisė. Toks užburta ratas.

– Kaip vertinate Lenkijoje vykstančią aukštojo mokslo reformą ir jos tikslus?

– Reforma vyksta gana ilgai. Visame sprendimų priėmimo procese ypač svarbiomis laikyčiau konsultacijas su mokslininkais. Kita vertus, diskusijos taip užsitęsė, kad iki šiol nežinome, kaip atrodys visi reformos vykdomieji aktai (įsakymai), o viskas turi būti įgyvendinta iki 2021 metų. Tai kelia akademinės bendruomenės nerimą, taip pat įtampą tarp universitetų administracijų ir padalinių bei darbuotojų. Atsiranda terpė įvairiems gandams, o įgyvendinamas įstatymas tolsta nuo pirminių tikslų. Pavyzdžiui, buvo atmesti mokslininkų karjeros klausimai, kur esminiu karjeros elementu ir toliau lieka habilitacija, nors mokslininko institucijai svarbesni yra taškai, parametrinis rezultatas, kuris institucijai priskiria „kokybės“ kategoriją (A+, A, B+, B, C). Be to, pagal pirminį planą, universiteto taryba turėjo formuoti universiteto strategiją, o galutiniame variante tampa praktiškai tik patariamuoju organu.

Įstatymas taip pat kalba apie vadina muosius didaktinius profesorius, kurie turi užsiimti darbu su studentais. Tačiau vis tiek galima pastebėti, kad dauguma darbuotojų norėtų atsirasti tyrėjų grupėse. Bijau, kad lenktynės dėl taškų taps svarbesniu dalyku nei pats mokslinis darbas.

– Kokiems klausimams teko didžiausias dėmesys: universitetų tinklo optimizacijai, finansavimo ar turiniui, kokybei plačiau prasme?

– Reforma turėtų padalinti universitetus į mokslinių tyrimų, mokslinių tyrimų – didaktinius (kaip dabar yra Lietuvoje ir Lenkijoje) ir profesines aukštąsias mokyklas, kurios ruošyt darbuotojus vietinei darbo rinkai ir kur studijos būtų labiau nukreiptos į praktiką bei bendradarbiavimą su verslu.

Pagal naują įstatymą, skirtingų kategorijų įstaigos bus skirtingai finansuojamos, tačiau tai nereikia revoliucinių pokyčių aukštojo mokslo finansavime. Tam tikrus taupymus galima susieti su personalo sumažinimu, pavyzdžiui, mokslininko atlyginimas bus skaičiuojamas ne pagal tai, ar jis turi daktaro, habilituoto daktaro ar profesoriaus laipsnį, o pagal mokslinę produkciją, t. y. ar jis spausdina straipsnius žurnaluose, esančiuose ministerijos sąrašuose ir reikšminguose užsienio leidyklose.

Kur kas mažiau yra kalbama apie studijų kokybę. Atrodo, kad ministerijai reformoje yra svarbūs tik du momentai: mokslo tyrimų tarptautiškumas ir Lenkijos universitetų pakilimas tarptautiniuose reitinguose.

– Koks santykis reformos metu buvo su akademinė bendruomene? Kokios buvo studentų, dėstytojų reakcijos?

– Kai kuriuose miestuose studentai, ypač humanitarai, pasisakė prieš ministerijos siūlomą reformą. Pavyzdžiui, Varšuvos universitete. Tačiau dauguma studentijos vis tik liko abejinga reformai. Visos šalies lygmeniu studentų atstovai reformą palaikė ir kai kurias nuostatas stengėsi pritaikyti savo lūkesčiams.

Dėstytojų ištraukimas keitėsi priklausomai nuo reformos etapų: iki reformos įgyvendinimo pradžios 2018 m. spalio 1 d. jie buvo gana vangūs. Nors galima išskirti humanitarus, kurie buvo aktyvesni nuo pat pradžių.

– Kiek lėšų buvo skirta reformai?

– Apie reformos finansavimą išsamiai nėra kalbama. Nemanau, kad aukštajam mokslui skiriamos lėšos labai skirsis nuo

dabartinių, nebent tik „svarbiausios“ mokyklos gaus daugiau lėšų. Be to, mokslininkus mokslinių tyrimų sąskaita bus galima atleisti nuo didaktikos ir privalomųjų dėstytojų valandų.

– Kokia BVP dalis Lenkijoje skiriama švietimui ir, atskirai, – aukštajam mokslui?

– Kaip akademinis darbuotojas gali pasakyti, kad per mažai – vos 0,45 proc. BVP. 2018 m. išlaidos mokslui siekė 9,2 mlrd. zlotų (aut. pastaba – apie 2,1 mlrd. eurų), o studijoms – 16,5 mlrd. zlotų (aut. pastaba – 3,9 mlrd. eurų). Lyginant su 2017 m., finansavimas padidėjo vos 0,2 proc. Reikia nepamiršti, kad turime labai išplėtotą aukštojo mokslo įstaigų sistemą. Reforma turėjo ją optimizuoti: mokyklos su žemesniu potencialu turėjo būti uždarytos, tačiau dabar apie tai jau nekalbama, pirmiausia dėl vietinių politinių jėgų įtakos.

Dėkoju už pokalbį. Interviu parengė Ina Žurkuvienė ir Tomasz Blaszcak

„Mokslo Lietuvos“ pastabos:

„Mokslo Lietuva“ kviečia palyginti, kaip buvo arba yra rengiamasi įgyvendinti mokslo ir studijų reformą Lietuvoje ir Lenkijoje:

Ar tai, kas vyko Lietuvoje, kai ministerijai vadovavo Gintaras Steponavičius, o po kurio laiko – Jurgita Petrauskienė, išvis galima vadinti reforma? Kas prisiims asmeninę atsakomybę?

Kaip vertinate tai, kad, rengiant „universitetų tinklo optimizavimo planą“, akademinės bendruomenės atstovai buvo nušalinti, o šio tinklo pertvarkos klausimus sprendė pramonės ir statybų verslo atstovai?

Kaip mokslo ir studijų institucijų reforma derinasi su darnios regionų plėtros strategija? Ar tai, kad Lietuva šias institucijas sutelkė daugiausia Vilniuje ir Kaune, nesukels dar didesnės atokesnių regionų atskirties?

Kaip vertinate dabartinę mokslininkų veiklos vertinimo kriterijų sistemą, kai svar-

Mikalojaus Koperniko universiteto Politologijos ir tarptautinių santykių fakulteto prodekanas dr. Patrykas Tomaszewski

biausiu rodikliu tampa straipsniai, išspausdinti užsienio valstybių „prestižiniuose“ žurnaluose, nors jų neskaito nei pramonininkai, nei ūkininkai, nei kitos verslo grupės, nuo kurių labiausiai priklauso valstybės ūkio pažanga?

Kaip Lietuvos mokslininkai, susitelkę į tarptautinių straipsnių rengimą, dar gali prisidėti prie valstybės strategijos rengimo ir viso jos ūkio pažangos?

Kaip suderinti mokslo darbų tarptautinio žinomumo siekį su visuomenės išprusimo būtinybe?

Kaip atkurti mokslo pasiekimų populiarinimo veiklos prestižą ir įtaką mokslininkų veiklos vertinimui?

Kaip atkurti Lietuvos visuomenės domėjimosi mokslo sistema, galinčią pasitarnauti ne tik mokslo ir studijų institucijų žinomumui, bet ir bendram Lietuvos, kaip mokslo raidą skatinančios valstybės, įvaizdžiui?

Valstybės turtas? Prašom, už vieną eurą...

Dr. Gintarė Skaistė

Būdama Seimo narė, įregistravau Turto ir verslo pagrindų vertinimo įstatymo pakeitimo projektą, įpareigojantį priežiūros institucijas atsakingiau kontroliuoti abejonių keliančius turto vertinimo atvejus. Turto vertinimas turi būti ne fiktyvus, perrašant likutines vertes, bet realiai įvertinantis rinkos padėtį. Taip pat kreipiausi į finansų ministrą Vilių Šapoką, prašydama užtikrinti skaidresnį ir efektyvesnį viešojo sektoriaus turto vertinimą ir jo kontrolę.

Akivaizdu, kad viešojo sektoriaus turto vertinimas kontroliuojamas nepakankamai. Žiniasklaidoje įvardinti atvejai, kai vertę turintys daiktai masiškai įvertinami vienu euru, kelia nerimą. Taip sukuriama precedentas ir didesnės vertės objektus vertinti nedidele kaina, o vėliau juos parduoti. Kaip rodo žiniasklaidos šaltinių duomenys, įgyvendinant profesinių mokyklų reformą, vykęs 42 mokyklų turto vertinimas kelia abejonių. Tokius nuogaštavimus išsakė ir su prašymu dar kartą įvertinti 15 viešojo sektoriaus subjektų turtą į Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdybos

tarnybą (AVNT) kreipėsi Turto arba verslo vertintojų garbės teismas. Tačiau pagal dabar galiojantį teisinį reglamentavimą, AVNT neprivalo nagrinėti turto vertinimų kokybės, o tik ataskaitų atitiktį formaliems kriterijams.

Nors finansų ministro patvirtintoje Turto ir verslo vertinimo metodikoje nustatyta, kad reikia vertinti bent dviem skirtingais metodais, tačiau niekas nekontroliuoja, kaip tai yra įgyvendinama. Apskritai, žiniasklaidos tyrime minimas turto vertinimas kaštų metodu yra rekomenduojamas tik tokiu atveju, jei negalima turto įvertinti kitais, patikimesniais metodais. Tačiau šiandien AVNT vertina ne parinktus metodus, o atitiktį formaliems ataskaitos reikalavimams. Akivaizdu, kad to neužtenka.

Pagal įregistruotą įstatymo projektą, AVNT privalėtų įvertinti Turto ar verslo vertintojų garbės teismui abejonių sukėlusias vertinimo ataskaitas. Taip AVNT igytų galimybę vertinti ne tik formalius turto vertinimo ataskaitų kriterijus, bet ir vertės nustatymo atitiktį Turto ir verslo vertinimo metodikai.

Pasiūlymai Nacionalinės pažangos programai 2021–2030 metams

Seimo narys prof. Algimantas Kirkutis pateikė pasiūlymus Nacionalinei pažangos programai 2021–2030 m. ir išsiuntė juos susipažinti Lietuvos Respublikos Prezidento, Vyriausybės kanceliarijoms, Švietimo, mokslo ir sporto, Sveikatos apsaugos ministerijoms, taip pat visiems Seimo komitetams. Seimo narys reiškia susirūpinimą dėl formuojamų sveikatos apsaugos sistemai tikslų, uždavinių ir jos veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių.

Prof. A. Kirkutis nurodo, kad parengtoje Nacionalinės pažangos programoje sveikatos apsaugos sistemai iškeltų tikslų įgyvendinimo rodikliai nėra siejami su socialinių

ir technologinių inovacijų kūrimu bei jų diegimu ir praktika. Tai parodo, kad šioje srityje moksliniai tyrimai yra suprantami ir vertinami tik per ekonominės naudos prizmę.

Atsižvelgiant į Europos Sąjungos strategijos „Europa 2020“ tikslus, Lietuvai iškelti pagrindiniai tikslai: pajamų nelygybės ir skurdo mažinimas, pastovaus augimo užtikrinimas, investicijų, ypač į žmogiškąjį kapitalą didinimas. Nurodytų tikslų įgyvendinimas yra tiesiogiai susijęs su šalies gyventojų sveikatos būkle. Europos Komisija labai konkrečiai rekomenduoja Lietuvai 2019–2020 m. imtis veiksmų, gerinant sveikatos

priežiūros sistemos kokybę, prieinamumą ir efektyvumą.

A. Kirkutis teigia, kad pagrindinis sveikatos priežiūros sistemos tikslas yra sveikų piliečių gyvenimo trukmės ilginimas, kuris pasiekiamas tausojant turimus sveikatos išteklius ir juos stiprinant biomedicininėmis, rekreacinėmis ir kitomis priemonėmis. Tuo metu medicininės paslaugos, reikalingos ligų diagnostikai ir ligų sukeltoms pasekmėms gydyti, yra antrinis šios sistemos tikslas, kuris iškyta tik nerealizavus pirmojo.

Todėl, vertinant pastarąsias aplinkybes, formuojant šalies sveikatos apsaugos sistemai ateities tikslus, būtina aiškiai išskirti

Seimo narys prof. Algimantas Kirkutis

šias dvi dalis ir jų vietą, taip pat suformuoti joms atskirus konkrečius uždavinius. Parengta pagal LR Seimo liepos 24 d. pranešimą

Pirmasis paukščio skrydžiu pagrįstas orlaivis

Nuotoliniu būdu valdomų bepiločių orlaivių, dažniau vadinamų dronais, populiarumas neblėsta, o tik auga. Rinką papildė funkcionalesni, pranašesni ir patogesni šių įrenginių modeliai. Remiantis NASA mokslininkų teoriniais skaičiavimais, Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Antano Gustaičio aviacijos instituto Aeronautikos laboratorijoje sukurtas pirmasis ir vienintelis Lietuvoje, saulės energija varomas fiksuoto sparno bepiločio orlaivio „Solarwing2“ prototipas, paremtas paukščio skrydžiu.

Išbandytas skraidančio sparno tipo bepilotis orlaivis visiškai pakrautas gali skristi 8 valandas. Siekiama ištobulinti technologiją ir prailginti skrydžio laiką, kad orlaivis skristų visą parą. Jaunųjų mokslininkų sukurtą orlaivį pastebėjo ir NASA mokslininkas Albion H. Bowers, su kuriuo Amerikoje susitiko vienas iš skraidančio sparno kūrėjų Povilas Karalkevičius.

Kuriant sparnus, labiausiai žavėjo konstrukcijos išskirtinumas ir paprastumas. Tolumesnis domėjimasis skraidančiais sparnais

tik įrodė, kad gana paprastai atrodantis skraidantis sparnas yra sudėtinga aerodinaminė schema ir, turint tik dvi horizontalias, orlaivį valdančias aerodinamines plokštumas, galima sukurti stabilų skraidančią platformą. „Konstruodami naujausią, saule varomą bepiločio orlaivio prototipą, pasitelkėme Albion H. Bowers darbus, kuriuose pateikti skaičiavimai ir pavyzdžiai, kaip taisyklingai ir stabiliai skrenda paukščiai, neturėdami vertikalių aerodinaminių plokštumų“, – pasakoja P. Karalkevičius.

Remiantis teoriniais skaičiavimais ir 22 proc. prailginus sparną, lyginant jį su elipsinį keliamosios jėgos pasiskirstymą turinčiu sparnu, indukcinis pasipriešinimas sumažėja 11 proc. „Be to, atsiranda reiškinys, kai posūkio metu pakreipus eleronus, pasiekiamas teisingas lėktuvo posvyris ir teisingas pokrypis – tai lemia varpo formos keliamosios jėgos pasiskirstymas sparne“, – teigia Povilas. Šis skraidantis sparnas nuo anksčiau VGTU mokslininkų sukonstruotų bepiločių orlaivių skiriasi dėl netradicinio varpo formos keliamosios jėgos pasiskirstymo sparne. Tokio

tipo orlaiviai – alternatyvi platforma klasikinio lėktuvo tipo orlaiviams. „Klasikinio tipo lėktuve keliamąją jėgą generuoja sparnas, o likusi lėktuvo konstrukcija, skirta gabenti kroviniumi, kelia pasipriešinimą ar žemyn nukreiptą keliamąją jėgą. Skraidančio sparno tipo orlaiviuose keliamąją jėgą generuoja didžioji dalis ar visas sparnas, o ją atitinkamai paskirsčius, galima išgauti ir lengvesnę sparno konstrukciją. Jei gabename krovinį, kurį galima komponuoti sparno viduje, tai padeda dar labiau sumažinti aerodinaminius nuostolius“, – teigia Povilas tvirtindamas, kad aviacijos srityje turi būti nuolat ieškoma kompromisų.

Tokie orlaiviai gali būti pritaikomi daugelyje sričių: įvairių objektų stebėjimui, gelbėjimo operacijoms, ortofotografinių žemėlapių sudarymui, atliekant įvairius mokslinius eksperimentus. Kadangi skraidančio sparno tipo bepiločio orlaivio konstrukcija yra paprastesnė, tai palengvina ir gamybos procesą, ir vėlesnę konstrukcijos eksploatavimą.

Skraidantis sparno tipo bepilotis orlaivis

Bepiločio orlaivio „Solarwing v2“ prototipas. VGTU nuotr.

turi įdiegtą autopiloto sistemą, įrenginys gali būti valdomas ir autonomiškai, ir rankomis. Atsižvelgiant į oro sąlygas, oro transporto užimtumą, matomas kliūtis, galima keisti skrydžio maršrutą, valdyti greitį ir daugybę kitų orlaivio parametrų. Gamybos proceso metu mokslininkai įvertino ir tai, kiek energijos reikia gauti tokio tipo orlaivui iš saulės jėgainės, esančios ant sparno, kad šis galėtų skristi ir dieną, ir naktį. Tokio tipo orlaivį planuojama sukurti artimiausiu metu. Parengė Kristina Lazickienė

NAUJOS KNYGOS

Lietuviško verslo šimtmetis

Verslo amžius 1918–2018. Lietuvių kapitalizmas, valdžia ir verslininkai. Atsakingasis redaktorius – prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius. VDU, 2019. Leidybos idėjų centras, 392 p. Autoriai: dr. Vilma Akmenytė-Ruzgienė, dr. Brigita Tranavičiūtė, Arvydas Pakštalis, prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius, dr. Kastytis Antanaitis, dr. Dainius Genys, dr. Tomas Kavaliauskas, Rytas Staselis, Rimvydas Valatka, prof. Mikas Vengris, dr. Gintaras Valinčius, Darius Verseckas.

Prie sėkmingos Lietuvos kūrimo per pastarąjį šimtmetį daug prisidėjo verslininkai. Ši knyga yra bene pirmasis bandymas ne tik apibendrinti modernios Lietuvos verslo istoriją, bet ir atskleisti lietuvių kapitalizmo ir verslumo savybes. Pasak E. Aleksandravičiaus, prisimindami žmones, palikusius ryškų pėdsaką Lietuvos verslo istorijoje, esame linkę užglaistyti jų verslumo savybes –

VDU prof. Egidijus Aleksandravičius. Jono Petronio nuotr.

kadangi iki šiol šios profesijos atstovus vertiname kritiškai. „Lietuvoje galioja verslininkų vertinimas: jei visai smulkus – tai „turginis“ arba „garažinis“, jei labai stambus – tai dar ir oligarchas. Lyg mums būtų įdiegta, kad verslininkams galioja kaltumo prezumpcija: kaltas ir blogas, kol akivaizdžiai neįrodys priešingai“, – samprotauja prof. E. Aleksandravičius.

Istorikas primena, kad per pastarąjį šimtmetį mūsų šalis turėjo ne vieną iškilų verslininką, kurio darbais galime didžiuotis. Tarp jų yra ne tik Petras Vileišis ar broliai Vailokaičiai, bet ir tautinio judėjimo atstovas Petras Vitkauskas, inžinierius, suprojektavęs ir pastatęs Maskvos elektrinio tramvajaus linijų tinklą.

Trečiasis Lietuvos prezidentas Kazys Grinius, pristatydamas P. Vitkauską 1924-aisiais, pabrėžė, kad, jei ne ankstyva mirtis, šiandien jį Europa galbūt minėtų kaip savą Henry Fordą iš Marijampolės – mat inžinierius ilgai dirbo prie unikalaus vidaus degimo variklio konstrukcijos. Deja, šiandien tiek jį, tiek daug kitų verslo inovatorių esame pamiršę.

„Lietuvių pasakojimas skamba lyg būtų rašytas pavydo ir užmaršties ranka. Atrodo, kad kapitalizmo teigiamybės yra rezervuotos kitiems, lyg kokia amerikiečių privilegija, kurie šalia G. Washingtono ar B. Franklino

pasakoja apie Rockefellerius, Morganus, Carnegie'us, Fordus. Tai nereiškia, kad jie iki kaulų smegenų būtų įtikėję geraisiais kapitalizmo dievais. Priešingai – pažinodami visą šios santvarkos negailestingumą, jie vis tiek supranta, kad jokia kita sistema nesukūrė tiek daug visų žmonių gerovės“, – pasakoja VDU profesorius.

Sovietmetis žlugdė valstybės stuburą – iniciatyvius žmones

Žinoma, mūsų šalis turi kitokią istoriją, nei anapus Atlanto esanti supervalstybė. Itin didelių neigiamų pasekmių turėjo sovietmetis, kai verslas buvo laikomas nelegalia veikla. Lietuvos pramonininkų konfederacijos prezidentas Robertas Dargis pažymi, kad tuo metu buvo apskritai sunaikintas

TAUTOS ISTORIJOS PUSLAPIAI

Dėl konsulo Antano Trimako atminimo įamžinimo Vilniuje

Dar 2015 m. lapkričio 3 d. Lietuvos šaulių sąjungos išėvijoje centro valdyba ir Lietuvos sąjūdžio Kauno taryba kreipėsi į Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrą Liną Linkevičių, Kultūros paveldo departamento direktorę Dianą Varnaitę ir į Vilniaus m. savivaldybės merą Remigijų Šimašių dėl konsulo Antano Trimako atminimo įamžinimo, įrengiant atminimo lentą prie buvusio 1939 m. Lietuvos Respublikos generalinio konsulato pastato Vilniuje.

1939 m. Lietuvos Respublikos generaliniam konsulatui Vilniuje vadovavo konsulas dr. Antanas Trimakas (1902–1964). A. Trimako ir konsulato tarnautojos Birutės Verkelytės-Fedaravičienės pastangomis ir iniciatyva nuo nacių Vokietijos ir stalininės Sovietų Sąjungos represijų tuo metu buvo gelbėjami žydai ir lenkai. Vėliau daugelis išgelbėtųjų, gavę „gyvybės vizas“ Vilniuje, kreipėsi pagalbos Kaune į Japonijos konsulą Chiune Sugihara ir Nyderlandų Karalystės

garbės konsulą Lietuvoje Jan Zwartendijk.

Antanas Trimakas gimė 1902 m. birželio 19 d. Taupriuose, Saločių valsčiuje, Biržų apskrityje. Baigęs Biržų gimnaziją, studijavo ekonomikos, teisės ir politikos mokslus Lietuvos universitete Kaune, vėliau Prancūzijos Grenoblio ir Lilio universitetuose, Tarptautinės teisės akademijoje Hagoje bei Tarptautinių mokslų mokykloje Ženevoje. 1930 m. Lilio universitetas už disertaciją „Le mouvement coopératif en Lithuanie“ jam suteikė filosofijos daktaro laipsnį.

Baigęs mokslus, A. Trimakas pradėjo dirbti nepriklausomos Lietuvos diplomatinėje tarnyboje: 1930–1935 m. buvo Lietuvos pasiuntinybės Švedijoje pirmasis sekretorius, 1935–1938 m. – Centro Europos skyriaus vedėjas Užsienio reikalų ministerijoje, 1938–1939 m. – Lietuvos pasiuntinybės Lenkijoje patarėjas. 1939 m. tapo Lietuvos Respublikos generalinio konsulato Vilniuje generaliniu konsulu. Eidamas šias pareigas, A. Trimakas dėjo daug pastangų, gelbėdamas

Lenkijos karo pabėgėlius, lenkus ir žydus, išduodamas jiems vizas.

1944 m. susikūrus VLIK, tapo politinės komisijos nariu. Pasitraukęs į Vakarų, po Vokietijos kapituliacijos iš Prancūzijos valdžios gavo pripažinimą eiti Lietuvos generalinio konsulo pareigas Tiubingene Vokietijoje. 1945–1947 m. buvo Balfio įgaliotinis Europoje ir VLIK vykdomosios tarybos reikalų vedėjas. 1947 m. atvyko į JAV ir kurį laiką profesoriavo Erie kolegijoje, vėliau persikėlė į Seton Hali universitetą.

Diplomatui P. Žadeikiui 1951 m. sukūrus Lietuvos laisvės komitetą, tapo jo nariu ir sekretoriumi. 1954 m. susikūrus Pavergtųjų Europos Tautų Seimui, A. Trimakas tapo Lietuvos delegacijos vicepirmininku. 1954 m. išrinktas Vidurio Europos krikščionių demokratų unijos (CDUCE) vykdomojo komiteto vicepirmininku. Nuo 1957 m. iki 1964 m. buvo VLIK pirmininkas. Mirė Niujorke 1964 m. vasario 27 d. Informacija apie A. Trimaką paimta iš šal-

Konsulas dr. Antanas Trimakas

tinio „Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviai: Biografijų žinynas, II tomas, p. 390–391. Ačiū ir istorikui Ernestui Lukoševičiui. Parengė dr. Raimundas Kaminskas

MOKSLO RENGINIAI

Skaitmeninių medijų platformos keičia pažiūras

Feminizmas daugeliui vis dar asocijuojasi su kovingomis moterimis ir aršiu nusiteikimu prieš vyrus. Tačiau Kauno technologijos universiteto (KTU) Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto Lyčių studijų dėstytoja doc. dr. Runa Chakraborty-Paunksnis tikina, kad šiuo judėjimu siekiama sukurti geresnį pasaulį, paremtą lygybe.

Pagrindinės šios KTU dėstytojos ir tyrėjos darbo sritys yra lyties ir tapatybės politika, medijų studijos ir postkolonijinė literatūra. Runa – ne tik mokslininkė, ji taip pat yra rašytoja ir vertėja. Jos eilėraščiai buvo išspausdinti keliuose bengalų žurnaluose, ji yra išvertusi apsakymų iš bengalų į anglų kalbą. Su R. Chakraborty-Paunksnis kalbame apie lyčių stereotipus ir kokią įtaką jų formavimuisi daro medijos.

– **Kodėl lytis ir medijos yra tokios svarbios studijų sritys šiandiniame pasaulyje?**

– Daug žmonių yra susidarę klaidingą nuomonę, kad feminizmas skirtas kurstyti neapykantą vyrams. Tačiau tai yra netiesa. Šio judėjimo tikslas – sukurti geresnį pasaulį, paremtą lygybe, pagarba ir meile. Lyčių studijų modulio metu siekiama padėti identifikuoti tam tikrus elementus, kasdien darančius spaudimą moterims ir vyrams tiek namuose ir bendruomenėse, tiek už jų ribų.

Sistemiškai tirdami šiandienį pasaulį valdančias medijas, galime atrasti visą jų potencialą ir trūkumus. Struktūrizuotos studijos gali suteikti gilesnį, kritiškesnį supratimą. Šiuo duomenų „sprogimo“ laikotarpiu neužtenka vien tik gauti informaciją. Turime žinoti, kaip padaryti ją naudingą visoms jaučiančioms būtybėms.

– **Lietuvos žmonės (ypač vyresnės kartos) žino, kaip tradiciškai indės yra vaizduojamos kine, tačiau neturime**

daug informacijos apie dabartinę situaciją. Kaip pasikeitė šiuolaikinės indės paveikslas?

– Iš tiesų indų kinas labai pasikeitė. Ypač ryškūs pokyčiai prasidėjo XX a. 10-ajame dešimtmetyje. Vaizduojant lytis, daug rečiau pasitaiko stereotipinių paklusnios žmonos ir pasiaukojančios motinos paveikslų. Daugelio naujų kino filmų pagrindinė veikėja dabar yra moteris (pavyzdžiui, „Lipstick Under My Burkha“). Dabartinis indų kinas (taip pat ir komerciniai Bolivudo filmai) turi daug daugiau niuansų tiek struktūros, tiek turinio atžvilgiu. Stengiamasi nebevaizduoti moterų vien kaip pasyvių, silpnų ar priespaudos kankinamų asmenybių. Dabar daug madingesnis yra atkaklios pagrindinės veikėjos paveikslas.

– **Kaip aktualios medijose, visuomenėje temos vaizduojamos indų kine?**

– Filmai, aptariantys svarbius klausimus – moterų sveikatą (angl. „Toilet: A Love Story“; „Padman“), smurtą prieš moteris (angl. „Shame“; „Heaven on Earth“), profesinę karjerą (angl. „Your Sulu“; „Neerja“) – ne tik kuriami, bet ir teigiamai vertinami plačiosios kino teatro auditorijos. Tai, deja, nereiškia, kad indų kinas nebėra veikiamas patriarchalinių tradicijų. Atvirkščiai – Naujojo Bolivudo filmų siužetuose gausu toksiško vyriškumo pavyzdžių. Juose kartais akivaizdžiai, kartais subtiliai pataikaujama vyrams, o patriarchaliniai stereotipai pateikiami daug sudėtingesne forma. Tačiau turiu pripažinti, kad šiuolaikinis indų kinas, vaizduodamas lytis, pasiekė dar nematytų aukštumų.

Prie požiūrio į lytį pasikeitimo labai prisidėjo skaitmeninių medijų platformų, tokių kaip „Netflix“, „Amazon“ arba „Alt Balaji“, atsiradimas. Veikėjos moterys tampa filmų ar televizijos laidų varomąja jėga, jos vis dažniau vaizduojamos kaip nepriklausomos

asmenybės. Nuo „Netflix“ transliuojamų serialų apie nusikaltimus Delyje iki „Amazon“ rodomo „Made in Heaven“ – diskusijos apie seksualinę orientaciją ir lyčių nelygybę įgyja vis naujų niuansų. Socialinių medijų judėjimai taip pat daro įtaką filmų industrijai, ypač Bolivudui. Neseniai ji sudrebino #MeToo judėjimas – aktorės ėmė viešinti jas seksualiai išnaudojusius prodiuserių, režisierių ir aktorių vardus.

– **Kaip reikėtų kalbėti šiomis temomis, kad nepasirodytume per daug globėjiški? Kaip prie to gali prisidėti tyrėjai?**

– Tyrėjų pastangos išsklaidyti klaidingus mitus apie lyčių lygybę turi didžiulę vertę. Bendradarbiaudami su akademinėmis institucijomis, taip pat kitais suinteresuotais subjektais už akademinės bendruomenės ribų, jie tampa tiltu tarp šių šalių. Tyrėjai skleidžia idėjas, kurios gali sukelti didžiulius pokyčius visuomenėje. Be to, nedidelė grupė savo bendruomenėse galima ugdyti sąmoningumą ir teikti informaciją apie smurtą, kurį moterys patiria tiek namuose, tiek už jų ribų. Medijos taip pat gali prisidėti prie lyčių lygybės didinimo. Naudodami medijas, galime pasiekti geresnių rezultatų, kadangi pateikiama medžiaga yra aiškesnė, ne vien tik teorinė. Teigiamas moterų vaizdavimas medijose yra svarbus, siekiant sunaikinti socialinius stereotipus. Nepriklausomos žiniasklaidos tinklai taip pat turėtų kurti tinkamą aplinką diskusijoms apie lytį ir seksualinę orientaciją, nebijant priešiškos reakcijos. Siūlant lyčių studijas universitetuose, galima pasiekti stabilesnio ir ilgalaikio poveikio.

– **Kokia Jūsų patirtis, dėstant apie lytis Lietuvos studentams? Kaip jie reaguoja į lyčių klausimus? Galbūt galėtumėte palyginti šią patirtį su kitų šalių studentų reakcijomis?**

– Šį modulį dėstau KTU skaitmeninės kultūros studijų programos magistrantūros studentams ir kol kas mano patirtis tikrai teigiama. Mano studentai aktyvūs ir, svarbiausia, stengiasi neapsiriboti vien tik egzistuojančiais socialiniais stereotipais. Jie siekia suprasti lyties klausimus ir tapatybės politiką. Kartu žiūrime filmus ir diskutuojame lyties ir tapatybės klausimais, remdamiesi feminizmo teorijomis. Manau, kad mano studentai tikrai padėjo siekti šio modulio tikslų – apie lytis mąstyti kritiškai.

Šiuolaikinio indų kino ir lyties tema bus nagrinėjama dr. Šarūno Paunksnio ir dr. Runa Chakraborty-Paunksnis organizuojamoje tarptautinėje konferencijoje „(Re) Gazing: Gender and Indian Cinema in the Age of New Media“, vyksiančioje 2019 m. rugsėjo 19 ir 20 d.

Lyčių studijų dėstytoja doc. dr. Runa Chakraborty-Paunksnis. KTU nuotr.

VGTU mokslininkai ištyrė Vilniaus parkų saugumą

Vilnius garsėja kaip viena žaliausių sostinių Europoje. Net 43 proc. Vilniaus teritorijos sudaro miškai ir kitos žaliosios erdvės, tarp jų ir parkai. Teigiamas parkų poveikis gyventojų sveikatai neabejotinai: parkai teikia laisvalaikio ir socializacijai tinkamą aplinką, siūlo erdvę sveikatingumo procesams.

„Tačiau taip yra tol, kol jie tinkamai prižiūrimi. Miestų parkai, esantys šalia požeminių pėsčiųjų perėjų, viešojo transporto stotelių, industrinių erdvių ir tuščių komercinės paskirties pastatų, yra priskiriami prie tų vietų, kuriose įvyksta daugiausiai nusikalstamų veikų“, – atkreipia dėmesį Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) lektorė dr. Ingrida Mažonavičiūtė. Ji kartu su prof. habil. dr. Romualdu Baušiu ir prof. habil. dr. Edmundu Kazimieru Zavadsku naujai pažvelgė į parkų saugumo problemas ir, pasitelkę multikriterinius metodus, pristatė pasaulyje analogų neturinčią metodiką miesto parkų saugumui nustatyti.

Pagal šią metodiką įvertinti net 17 skirtingų kriterijų – parkų priežiūra, ženklumas, takų išdėstymas ir apšvietimas, traukos objektų kiekis, nusikaltimų statistika ir parkų prieigose gyvenančių žmonių demografiniai rodikliai. Atliktame tyrime buvo palygintas šešių mažų, 1–20 ha ploto, Vilniaus parkų saugumas. Tirti Vilkipėdės, Pasakų, Ozo, Reformatų ir Kūdrų parkai bei Bernardinų sodas. Tyrimo rezultatai rodo, kad tik du

VGTU lektorė dr. Ingrida Mažonavičiūtė

iš tirtų parkų – Ozo parkas ir Bernardinų sodas – gali būti laikomi saugiais. Likusiuose rekomenduojama diegti saugumą didinančias priemones.

Pasak tyrimo iniciatorės I. Mažonavičiūtės, pagal saugumą pirmąją vietą tarp Vilniaus parkų užėmė 2011 m. įkurtas Ozo (keturių tvenkinių) parkas, esantis toliau nuo miesto centro. „Jo teritorija yra gerai suplanuota, matoma iš visų pusių. Parkas

Vilniaus parkai. VGTU nuotr.

prižiūrimas, jame periodiškai vyksta renginiai. Didelę įtaką šio parko saugumui daro ir tai, jog Ozo parko kaimynystėje yra gana mažai gyventojų, o būsto kainos čia yra ganėtinai aukštos. Priešingą sociodemografinę situaciją – daug gyventojų ir mažos būsto kainos – matome šalia Pasakų parko, kuriame nustatytas mažiausias saugumo lygis“, – pasakoja VGTU mokslininkė.

Gana didelė teritorija, mažas permatomumas, netinkamas parko takų išplanavimas, nepakankamas apšvietimas, traukos objektų trūkumas ir didelis nusikaltimų skaičius būtent ir leidžia daryti išvadą, kad tik ilgalaikiai kompleksiniai sprendimai ar renovacija galėtų padidinti Pasakų parko saugumą, bent iki minimalaus saugumo lygio.

Kai kurie tyrimo rezultatai nustebino. „Tyrimo pradžioje buvo neabejojama, kad 2013 m. renovuotas ir žmonių itin aktyviai lankomas pačioje Vilniaus širdyje įsikūręs

Bernardinų sodas bus saugiausias iš tirtų parkų, tačiau didelis nusikaltimų skaičius užfiksuotas šalia parko esančiose teritorijose nustūmė šį parką į antrąją vietą. Akivaizdu, kad rimtų nusikaltimų ir viešosios tvarkos pažeidimų skaičius turi didelę įtaką miesto parkų saugumui“, – pastebi tyrimo iniciatorė. Tačiau šis tyrimas taip pat atskleidė, kad kriminalinė statistika neturėtų būti vienintelis kriterijus parkų saugumui vertinti.

Anot mokslininkų, šiam tyrimui pasirinkta naujoji metodika gali pasitarnauti kitoms savivaldybėms ir leisti ne tik objektyviau pažvelgti į parkų saugumo situaciją, bet ir be didelių investicijų padėti nustatyti, kokių priemonių reikėtų imtis, norint padidinti konkretaus parko saugumą. VGTU mokslininkų atliktą Vilniaus parkų saugumo tyrimą įvertino tarptautinė mokslininkų bendruomenė. Jį išspausdino prestižinis mokslo žurnalas „Landscape and Urban Planning“.

XI Lietuvos sociologijos draugijos konferencija „Sociologija be ribų: anapus žmogiškumo“ 2019 m. lapkričio 22 d., Vilniaus universitetas

Moderniosios sociologijos dėmesio centre buvo žmogus visuomenėje, jo (jos) emancipacijos ir visuomenės humanizavimo perspektyva. Šiuo metu vis daugiau kalbama apie posthumanizmą ir transhumanizmą: moralės srityje žmogus liaunasi buvęs vieninteliu visko matu visuomenėje, subjektiškumas yra suteikiamas ne tik žmonių rūšies individams, bet ir gyvūnams, augalams ar žmonių sukurtiems artefaktams. Neuro mokslų tyrimai, genų inžinerija iš esmės keičia požiūrį į žmonių ateitį, piršdami pažadą sukurti tobulesnį, didesnio fizinio, psichologinio ir intelektualinio pajėgumo transžmogų (Friedricho Nietsche's pranašiška pavadintą „antžmogiu“), kurio senėjimo procesas gali būti sėkmingai valdomas pritaikant jau turimas mokslines ir technologines žinias. Paraleliai kalbama apie algoritmų ir didžiųjų duomenų pagrindu vykdomą „paprastų žmonių“ valdymą, dar vienu būdu paneigiantį žmogų kaip subjektą, kuris geba racionaliai ir laisvai daryti pasirinkimus.

Kalbama ir apie artėjančią „singuliarumo“ būseną, kurioje žmonių vietą Žemėje užims su didėjančiu pagreičiu save tobulinantis „bendrasis dirbtinis intelektas“. Spartėjantys dirbtinio intelekto taikymo, robotizacijos procesai, kai vis didesnę dalį iki šiol žmonių atliktų darbų, nuo nesudėtingų gamybos ir paslaugų iki sudėtingų transporto priemonių valdymo ar chirurgijos ir mokymo, perduodama atlikti mašinoms, skatina apmąstyti skaitmeninės ekonomikos plėtros pasekmes žmogaus sampratai, žmogaus veiklai, visuomenės reikšmei žmonių

gyvenime, žmonijos ateičiai apskritai.

Šių metų Lietuvos sociologijos draugijos konferencijoje „Sociologija be ribų: anapus žmogiškumo“ pristatant savo nuveiktus darbus ir atliktus tyrimus, kviečiame drauge pasvarstyti, kokią įtaką posthumanistinė ir transhumanistinė paradigmos turi sociologijai? Ar vis dar reikalinga sociologija kaip „humanistinis požiūris“? Ar įmanoma sociologija be modernios švietėjiškos žmogaus, kaip savikūrios ir laisvos būtybės, sampratos? Kokią įtaką technomokslo atradimai ir išradimai turi visuomenės gerovei? Ką ji galėtų reikšti posthumanizmo epochoje? Kaip posthumanizmas keičia šeimos, aplinkosaugos, politikos, ekonomikos, etniškumo, deviacijos ir kontrolės bei kitus sociologinius tyrimus, poreikį tokiems tyrimams ir klausimus, į kuriuos ieškome atsakymų šiuose tyrimuose?

Konferencijos atidarymo posėdyje pranešimą „Viešoji sociologija: iššūkiai ir perspektyvos“ skaitys žymus sociologas Michael Burawoy, viešosios sociologijos proponentas, raginantis susimąstyti, kaip sociologijos žinios kuriamos ir perduodamos skirtingai publikai, kaip sociologai savo sociologiniu žinojimu gali prisidėti, įgalindami įvairias grupes kurti socialinius pokyčius, didinančius šių grupių ar visuomenės gerovę. Šiuo metu Michael Burawoy yra Kalifornijos universiteto Berklyje (JAV) profesorius, pirmininkauja Berklio fakultetų asociacijai, taip pat yra buvęs Amerikos sociologijos asociacijos prezidentas (ASA), Sociologų tarptautinės asociacijos (ISA) prezidentas, yra ISA žurnalo steigėjas.

Kviečiame teikti pranešimų tezes (iki 250 žodžių), kuriose būtų pateiktas pranešimo pavadinimas, suformuluota pagrindinė pranešimo idėja, nurodyta pranešėjo vardas, pavardė, pareigos, institucija, kontaktinė informacija (el. paštas). Tezes prašome teikti iki 2019 m. spalio 7 d. adresu: sociologijalt@gmail.com. Pranešimų autoriai apie tezių priėmimą bus informuoti iki 2019 m. lapkričio 1 d. Konferencijos interneto svetainė: <https://lsdkonferencija2019.home.blog/>

Konferencijos dalyvio mokestis – 15

eurų; doktorantams, studentams, emeritams – 10 eurų. Dalyvio mokestį moka kiekvienas, ketinantis dalyvauti konferencijoje, nepriklausomai nuo pranešimo (-ų) bendraautorystės. Konferencijos dalyvio mokestis taip pat suteikia vienerių metų narystę Lietuvos sociologų draugijoje ir mokamas į Lietuvos sociologų draugijos banko sąskaitą LT50 7044 0600 0382 0804. Renginį remia Lietuvos mokslo taryba. Lietuvos sociologų draugija: <http://www.sociology.lt>

Kaip įveikti didžiųjų duomenų keliamus išbandymus?

Skaitmeninės informacijos kiekiams augant geometrine progresija, kol kas sugebame analizuoti ir panaudoti tik nedidelį, net 0,5 proc. nesiekiantį jos kiekį. Šias tendencijas jaučia ir verslas – trečdalis įmonių didžiųjų duomenų analizę įvardija kaip didžiausią iššūkį. Tokiame kontekste žinios ir gebėjimai didžiųjų duomenų srityje tampa vis svarbesne ir paklausesne kompetencija. Atsakydamas į augantį poreikį, Kauno technologijos universiteto (KTU) Matematikos ir gamtos mokslų fakultetas organizuoja teorinį ir praktinį mokslo renginį „KTU Big Data School 2019“, kuris vyks rugsėjo 18–20 d.

Renginyje, skirtame pramonės, verslo, mokslo atstovams, studentams ir visiems šios srities entuziastams, bus aptariamasi didžiųjų duomenų, finansų analizės, mašininio

mokymosi, didžiųjų duomenų apdorojimo ir kitos aktualios temos. Renginio dalyviai turės galimybę ne tik pagilinti teorines žinias, bet ir pritaikyti jas praktiniuose užsiėmimuose. Kiekvienas, baigęs mokymus, gaus tai patvirtinantį sertifikatą. Mokymuose teorines ir praktines paskaitas ves profesionalią patirtį sukaupę užsienio šalių lektorai: dr. Michaelas Fairbankas iš Esekso universiteto (Jungtinė Karalystė), dr. Wannesas Meertas iš Leveno katalikiškojo universiteto (Belgija) ir dr. Damienas Challet iš Paryžiaus-Saklėjo universiteto (Prancūzija).

„Manome, kad tokių aukšto lygio srities specialistų vizitas į mūsų šalį ir dalinimasis žiniomis praturtins ne tik didžiųjų duomenų sritimi jau besidominčius, tačiau ir versle ar pramonėje su tuo kasdien susiduriančius atstovus“, – teigia KTU MGMTF dekanė Bronė Narkevičienė.

KULTŪROS IR MOKSLO RENGINIAI

Kviečiame į Kazio Varnelio muziejų

Ekspozicija Kazio Varnelio namai-muziejus. Kęstučio Stoškaus nuotr.

Ilgą laiką pasaulinio lygio optinio meno meistro Kazio Varnelio namus-muziejų buvo galima aplankyti tik iš anksto užsiregistravus. Nuo liepos mėnesio lankytojų patogumui pailgėjo šio muziejaus darbo laikas, o norint apsilankyti – nebereikia registruotis.

Vilniuje įsikūrę Kazio Varnelio namai-muziejus – tai vienas iš devynių Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinių. Už kulklaus senamiesčio pastato fasado ir niekuo neišsiskiriančių durų rasite daugiau nei keturiasdešimt kambarių, o juose – per tūkstantį išskirtinių meno kūrinių.

Pasikeitęs lankymo pobūdis

Lankytojai Kazio Varnelio namuose-muziejuje laukiami antradieniais–sekmadieniais nuo 10 iki 18 valandos. Savarankiškam lankymui muziejus atveria ekspozicijų erdves, kuriose eksponuojami būdingiausi K. Varnelio optinio meno darbai ir pristatoma dalis jo kolekcijos.

Tikimės, kad pasikeitusi muziejaus lankymo tvarka didins pasaulyje įvertinto, tačiau Lietuvoje ne kiekvienam žinomo

dailininko ir jo per daugiau nei penkiasdešimt metų sukauptos unikalių meno kūrinių kolekcijos žinomumą ir prieinamumą, – pristatydama naują lankymo tvarką, sakė Lietuvos nacionalinio muziejaus direktorė Rūta Kačkutė.

Dėl unikalių aplinkos, kuriančios namų, o ne muziejaus atmosferą, ir nestandartinio meno kūrinių eksponavimo principo, likusi muziejaus dalis ir toliau bus lankoma tik su gidu, užsisakius ekskursiją. Priklausomai nuo pasirinktos ekskursijos pobūdžio – apžvalginės arba išplėstinės – lankytojams atsivers ir išskirtinės erdvės: asmeninė menininko biblioteka ir studija, kurioje dailininkas kūrė iki pat mirties 2010 m.

Unikalus menininkas ir jo kolekcija

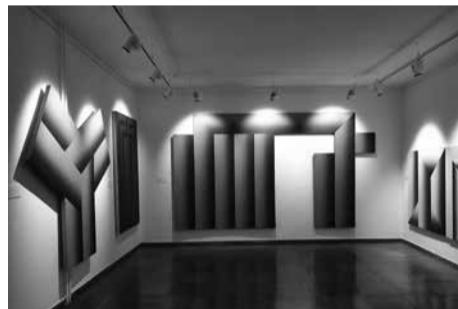
Kazys Varnelis meno pasaulyje išpopuliarėjo kaip optinio meno meistras. Septintasis ir aštuntasis dešimtmečiai laikomi menininko aukso amžiumi. Ankstyvosiose K. Varnelio optinio meno kompozicijose vyravo juoda ir balta spalva, vėliau atsirado ir kitų derinių: juodos

ir mėlynos, juodos ir raudonos ir pan.

Autoriaus darbai saugomi Niujorko Guggenheimo, Čikagos šiuolaikinio meno, Ajovos universiteto meno muziejuose, Detroito ir Akrono meno institutuose, privačių kolekcininkų kolekcijose. Tačiau tik čia, Vilniuje įsikūrusiame muziejuje, vienoje vietoje galima išvysti didžiausią pasaulyje dailininko kūrinių rinkinį.

Kazio Varnelio namuose-muziejuje taip pat pamatysite ir paties dailininko išstisus penkis dešimtmečius kauptą XV–XX a. Vakarų Europos ir Rytų Azijos dailės kolekciją. Niekur daugiau Lietuvoje nepamatysite garsaus ispanų dailininko Francisko Gojos darbų originalų, tik čia.

Dar viena įspūdingos K. Varnelio kolekcijos dalis – kartografinis rinkinys, kurį sudaro daugiau nei 300 žemėlapių. O asmeninėje dailininko bibliotekoje – per devynis tūkstančius leidinių: tai lituanistikos, meno istorijos veikalai, grožinė literatūra, knygotyros studijos.

Kazio Varnelio namai – muziejus. LNM nuotr.

Pirmasis Lietuvoje kolekcininko muziejus

Kazio Varnelio namus pagrįstai galima vadinti pirmuoju kolekcininko muziejumi mūsų šalyje. Nuo pat muziejaus įkūrimo ekspozicijos koncepcija ir jos įgyvendinimu rūpinosi pats K. Varnelis. Taikydamas kontrasto principą, menininkas sugebėjo atrasti jungtį tarp istorinių interjerų, dailės kolekcijos ir modernių optinių abstrakcijų. Taip netikėti vizualiniai deriniai muziejuje virsta turiningais dialogais tarp skirtingų epochų ir stilių.

Tai, kokį muziejų lankytojas lanko šią dieną, yra paskutinis K. Varnelio sukurtos scenografijos variantas, kuris, laikui bėgant, pats savaime tapo meno kūriniu, liudijančiu muziejaus kūrėjo estetines pažiūras.

Galimybė įkurti savo muziejų K. Varneliui atsirado dar 1993 m., kai Rotušės aikštėje esančias patalpas jam perdavė Vilniaus miesto savivaldybė. Muziejus veikti pradėjo 2001 m., o po poros metų tapo Lietuvos nacionalinio muziejaus padaliniu.

Parengė Arminas Šileikis

Kazio Varnelio namuose. Dailininko studija. LNM nuotr.

Diskusija apie valstybės strategijos raidą

Praėjusių metų (11-osios) J. P. Aleksos konferencijos organizatoriai ir pranešėjai. Vitos Juknevičienės nuotr.

12-oji Jono Prano Aleksos tarptautinė mokslinė konferencija „Valstybės vizijos raida XXI amžiuje: tautinis ir tarptautinis kontekstas“ įvyks 2019 m. rugsėjo 20–21 d. Šiaulių universiteto centrinėje bibliotekoje (Vytauto g. 84). Konferencija skirta Lietuvos mokslininkų sąjungos veiklos 30-mečiui. Konferencijos rengėjai: Šiaulių universiteto Regionų plėtros institutas ir Lietuvos mokslininkų sąjunga.

Trumpa istorija

Pirmoji šios tematikos konferencija, pavadinta „Lietuviškojo kaimo vizija“, Šiaulių universitete įvyko 2008 m. rugsėjo 26 d. Ji buvo skirta Lietuvos vardo paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose 1000-mečiui ir Šiaulių

universiteto Socialinių mokslų fakulteto 10-mečiui. Jos iniciatoriais buvo tuometis Socialinių mokslų fakulteto Kaimo plėtros tyrimų centras. Konferencijos idėją pasiūlė Lietuvos gyvulininkystės instituto vyr. mokslo darbuotoja ir Šiaulių universiteto dėstytoja dr. Valė Macijauskienė bei šio universiteto Kaimo plėtros tyrimų centro direktorius dr. Jonas Jasaitis. Organizaciniam komitetui vadovavo fakulteto dekanas dr. Teodoras Tamošiūnas. Rengiant konferenciją, aktyviai prisidėjo Socialinių tyrimų instituto direktorius prof. habil. dr. Arvydas V. Matulionis, Lietuvos žemdirbystės instituto direktorius, LMA akademikas Zenonas Dabkevičius, Lietuvos žemės ūkio universiteto Ekonomikos ir vadybos fakulteto Administravimo

ir Kaimo plėtros katedros vedėja doc. dr. Vilma Atkočiūnienė, Lietuvos edukologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto prodekanas doc. dr. Raimundas Dužinskas ir kiti organizacinio komiteto nariai (čia nurodyti tuometiniai oficialūs minėtų institucijų pavadinimai). Tokia konferencijos rengėjų idėja lėmė jos tarpdisciplininį pobūdį.

Jau pirmoje konferencijoje nutarta, kad šis mokslo renginys taps tarptautiniu. Konferencijos dalyviai iš penkių pateiktų kandidatų didele balsų dauguma nutarė šiam mokslo renginiui suteikti Nepriklausomos (1918–1940) Lietuvos Respublikos ilgamečio žemės ūkio ministro, agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos pradininko, Sibiro kankinio profesoriaus Jono Prano Aleksos vardą. Svarbiausias kasmet rengiamų konferencijų bruožas – mokslinės diskusijos tęstinumas ir galimybių koordinuoti įvairiose institucijose vykdomus tyrimus paieška.

Konferencija yra Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos sekcijos organizuojamų renginių ciklo dalis. Tai išskirtinis mokslo ir praktikos forumas, kasmet sutraukiantis vis didesnę pranešėjų ir klausytojų būrį. Konferencijose dalyvavo 11 Lietuvos universitetų (VU, KTU, LSMU, VDU, KU, ŠU, VGTU, MRU, LEU, ASU, LMTA) ir trijų mokslo centrų – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų, Socialinių tyrimų ir Gamtos tyrimų – atstovai. Nuolatiniai konferencijos partneriai – Latvijos žemės ūkio (dabar – Latvijos gyvybės mokslų) universitetas, Varšuvos gyvybės mokslų

universitetas, Šiaulių universiteto Botanikos sodas. Pranešimus skaitė Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, JAV, Vokietijos, Graikijos, Belgijos, Ispanijos, Slovakijos, Kinijos, Egipto, Baltarusijos, Kazachstano, Rusijos ir kitų valstybių mokslininkai. Šios konferencijos padėjo sukurti sutelkti didžiausią Lietuvoje neformalų tarpdisciplininį mokslininkų kolektyvą, nagrinėjančią miesto ir užmiesčio raidos ir partnerystės problemas, remiantis naujausiomis ekonomikos, vadybos, etnologijos ir gamtos mokslų žiniomis bei praktinių pasiekimų analize. 2010 m. šis mokslininkų susibūrimas Lietuvos Registrų centre buvo įvardintas kaip asociacija „Mokslininkai – visuomenei“.

Per jau įvykusias 11 konferencijų buvo perskaityti 527 pranešimai, kuriuos parengė 882 autoriai. Išleista 12 mokslo darbų leidinių ir 5 informaciniai leidiniai. Surengtos 8 fotonuotraukų ir mokslinės literatūros parodos, 5 išvykos į pavyzdinius ūkius ir gyvenvietes, kultūros objektus ir žemės ūkio bei kaimo verslų parodas.

Šiuo metu, stiprėjant miesto ir užmiesčio vietovių integracijai ir ryškiai keičiantis jų ūkinei veiklai, agrariniame sektoriuje vis drąsiau diegiant industrines ir informacines technologijas, konferencijoje pirmą kartą skiriamas dėmesys urbanistinės raidos tematikai. **Dvyliką kartą rengiamos tarpdisciplininės konferencijos tikslas** – telkti Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkus, tyrinėjančius skirtingo ekonominio

Lietuviško verslo šimtmetis

■ Atkelta iš 7 p.

stuburas, kuriuo remiasi valstybė – iniciatyvūs ir mąstantys žmonės: „Žmonėms buvo įkalta į galvą, kad visi esame lygūs ir vienodi. Mes 50 metų neturėjome pamato, ant kurio stovi Vakarų demokratijų bendruomenės – tai privati nuosavybė, privati ekonomiškai naudinga veikla, laisvė, parlamentarizmas, liberali demokratija. Po to, kai žmonėms pusšimtį metų buvo teigta, kad viską padarys valstybė, o privati iniciatyva praktiškai – už įstatymų ribų, tapo labai sunku pakeisti žmonių mąstymą“, – paaiškina R. Dargis.

Verslo nacionalizavimui ir žlugdymui sovietmečiu yra skirta viena iš naujosios knygos dalių – greta tekstų apie tarpukarį, privatizacijos laikotarpį po Kovo 11-osios, lietuvišką neokapitalizmą ir naujus šandienos iššūkius. Leidinyje aptariami įvairūs klausimai – dalinamasi diasporos verslumo pamokomis, prisimenami pirmosios Respublikos bankininkai, nagrinėjami Vladimiro Romanovo ir kitų verslininkų konfliktai su visuomene, socialinė atsakomybė versle, pasakojamos šių dienų verslų istorijos – apie „GetJar“, „Yplan“, „Vinted“ ir kitus.

Knyga primena ir herojus, ir antiherojus

Pasak prof. Egidijaus Aleksandravičiaus, knygos tekstų autoriai, tyrinėdami Lietuvos verslo istoriją, laikėsi kelių taisyklių. Svarbiausia iš jų – siekta ne vien kalbėti skaičiais, statistika ar sausais faktais, bet ir pasakoti žmogiškas istorijas apie asmenybes ir jų išgyvenimus. „Kiekviena moksliai išgryninta pasakojimo dalis galėjo (ir siekė) turėti savo herojus ir antiherojus su vardais ir pavardėmis, su išgyvenimais ir valingais pasirinkimais. Istorijoje turi būti vietos ne tik dėsniams ir struktūroms, ne tik statistikai ir algoritmams, bet ir unikaliai emocinei žmogiškosios būties jausenai“, – sako istorikas.

VDU profesorius primena, kad sektinų pavyzdžių praeityje netrūksta – Lietuvą kūrė ne vien džiovininkai ar poetai, bet ir verslininkai. Jų būta ir tarp Vilniaus konferencijos delegatų, ir tarp tos konferencijos išrinktos Lietuvos Tarybos, kurios nariai pasirašė 1918-ųjų Nepriklausomybės Aktą. Beveik visi žymiausi lietuvių tautinio atgimimo veikėjai, visi 20 Nepriklausomybės Akto signatarų turėjo sąlytį su verslu, buvo verslo

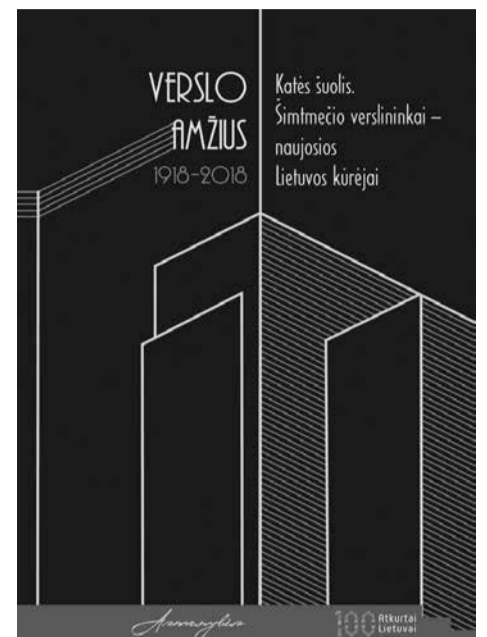
įmonių akcininkai arba steigėjai.

Šioms mintims antrina ir Robertas Dargis: „Atkurtoje Lietuvoje stipri pramonė ir prekyba buvo suvokta kaip valstybės stabilumo garantas. Buvo aišku, kad vien valstybės biudžeto lėšomis neįmanoma finansuoti viešųjų poreikių – švietimo, socialinės rūpybos, gydymo. Todėl daug verslininkų dalyvavo švietimo organizacijų, socialinės krypties draugijų veiklose, rėmė jas lėšomis. Darė tai, ko nepajėgė padaryti jauna valstybė.“

Turime visas galimybes tobulėti

Paklaustas, ką reiktų daryti, kad lietuviai ir šiandien sėkmingai kurtų ateities Lietuvą, Pramonininkų konfederacijos vadovas R. Dargis tikina, kad svarbu jau mokykloje vaikams suteikti verslumo, finansinio raštingumo, IT ir dirbtinio intelekto pagrindus, tačiau svarbiausia – kūrybiškumas: „Mes turime ugdyti kūrybiškus žmones. Kūrybiškumas yra esminis dėmuo realizuojant save versle, moksle ar kitose srityse, nes kūrybiškumas požiūris į problemą gali pasiūlyti inovacijų prasme aukštesnio lygio sprendimus.“

Pašnekovas tikina, kad lietuvių verslai šiandien turi visas galimybes tobulėti. Pa-

Knygos „Verslo amžius“ viršelis

sitelkiant šiandienės technologijas, galima kurti tai, ko labiausiai reikia valstybės ekonomikai – aukštos pridėtinės vertės produktus. Tačiau svarbiausia – turėti gerą idėją.

Diskusija apie valstybės strategijos raidą

■ Atkelta iš 10 p.

išsivystymo regionų raidą, ir praktikus, galinčius prisidėti prie šių tyrimų, pasidalinti idėjomis ir numatyti būsimosios bendros veiklos gaires. Analizuojamos verslo ir viešojo sektoriaus iniciatyvos, kuriomis siekiama skatinti darnią valstybės ūkio raidą, gerinti gyvenimo kokybę, skatinti gyventojų verslumą ir bendruomeniškumą, plėtoti alternatyvią ekologišką ūkinę veiklą, diegti socialines inovacijas. Pastaraisiais metais vis daugiau dėmesio skiriama pilietinės visuomenės formavimui, tautinės tapatybės paieškoms

globalizacijos kontekste ir nacionalinės valstybės vaidmens kaitai Europos Sąjungoje.

Konferencijoje laukiame pranešimų šiomis temomis:

1. Didmiesčių ir regioninių centrų vaidmens kaita valstybės strategijoje.
2. Optimalus vietinių gamtos, infrastuktūros ir žmonių išteklių panaudojimas.
3. Darnios regioninės politikos formavimas valstybėje – piliečių bazinių socialinių poreikių tenkinimas. Laimės ekonomika. Gerovės valstybė.
4. Valstybės demografinės politikos formavimas.

5. Savivaldos organizavimo, jos veiklos turinio ir metodų tobulinimas.

6. Bendruomeninio judėjimo skatinimas ir socialinių inovacijų diegimas.

7. Visuotinis sveikos gyvensenos diegimas.

8. Žmogaus vaidmens kaita, artėjant ketvirtajai industrinei revoliucijai. Sociokultūrinės situacijos tobulinimas ir prasmingo gyvenimo principų diegimas.

Konferencijoje bus organizuotos šios sekcijos:

1. Atokių regionų socioekonominės raidos perspektyvos.

2. Verslo diversifikacija (agrarinio ir neagrarinio verslo plėtros kryptys) žemo urbanizacijos lygio regionuose.

3. Skirtingo urbanizacijos lygio regionų sociokultūrinės situacijos pokyčiai.

4. Jaunųjų tyrėjų darbai: skirtingo urbanizacijos lygio regionų situacija ir perspektyvos.

Numatoma konferencijos pranešimų trukmė: plenariniuose posėdžiuose – iki 30 min., sekcijose

– iki 25 min. Registracija į konferenciją vyksta, užpildant el. registracijos formą Šiaulių universiteto mokslo renginių informacinėje sistemoje arba el. paštu mokslolietuva@gmail.com

Kazio Škirpos mirties 40-osios metinės

Minėjimo dalyviai prie K. Škirpos ir jo žmonos kapo. R. Kaminsko nuotr.

Kauno sąjūdiečiai K. Škirpos mirties 40-ųjų metinių minėjime. Iš kairės: Juozas Bružas, Rimas Marcinkevičius, Romualdas Jakubonis ir Raimundas Kaminskas

Raimundas Kaminskas

Rugpjūčio 18-ąją Kaune, kur palaidotas plk. Kazys Škirpa (1895–1979), įvyko 40-ųjų jo mirties metinių minėjimas. Renginys prasidėjo šv. Mišiomis

Kauno Šv. Jurgio Kankinio bažnyčioje. Po to Petrašiūnų kapinėse prie K. Škirpos ir jo žmonos kapo vyko šventinis pagerbimas.

Kazys Škirpa buvo Lietuvos diplomatas, pulkininkas. Jis 1919 m. sausio 1 d.

pirmasis su būriu savanorių Vilniuje Gedimino bokšte iškėlė Lietuvos trispalvę. K. Škirpa aktyviai kovojo už Lietuvos nepriklausomybę, dalyvavo mūšiuose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Vienas

iš pagrindinių 1941 m. Birželio sukilimo organizatorių, Lietuvos aktyvistų fronto įkūrėjas, Vyčio Kryžiaus ordininkas.

IN MEMORIAM

Genovaitė Jankavičiūtė 1932–2019

Rugpjūčio 6 d. Amžinybėn išėjo botanikė, biologijos mokslų daktarė Genovaitė Jankavičiūtė. Ji gimė 1932 m. spalio 26 d. buvusioje LDK žemėse, dabartinės Baltarusijos teritorijoje, Gervėčių krašto Miciūnų kaime (iš čia kilęs ir Vilniaus arkivyskupas Julijonas Steponavičius (1911–1991). Genovaitė turėjo du brolius ir seserį.

Prasidėjus sovietinei okupacijai, baiminantis tremties, ji, tebūdama aštuonerių, buvo atvežta į Vilnių ir apgyvendinta internate. 1951 m. baigė Vilniaus S. Nėries gimnaziją, o 1956-aisiais – gamtos mokslų studijas Vilniaus universitete. Įgijo botanikės biologės specialybę. 1963 m. apgynė diser-

taciją apie Dysnų ežero fitoplanktoną. Jos tiriamajam darbui vadovavo žymus botanikas, akademikas, prof. Antanas Minkevičius, tarpukariu specializavęsis fitopatologijoje Ciuriche.

Nuo 1956 m. kone keturis dešimtmečius, G. Jankavičiūtė dirbo Lietuvos mokslų akademijos Biologijos, vėliau – Botanikos institute. Dauguma darbų priklauso hidrobotanikos sričiai. Išspausdino daugiau kaip 200 mokslinių straipsnių, išleido knygas „Dysnų ežero fitoplanktonas ir jo dinamika“ (1963) ir „Lietuvos vandenų vyraujantys dumbliai“ (1996). Kartu su botanike Ramunėle Jankevičiene parengė „Botanikos vardu

žodyną“ (1998), kuriame augalų pavadinimai pateikiami lotynų, lietuvių, vokiečių, anglų ir rusų kalbomis.

G. Jankavičiūtė dalyvavo daugelyje mokslinių konferencijų. Buvo Lietuvos botanikų ir Lietuvos hidrobiologų draugijų narė. 1976 m. jai buvo paskirta Lietuvos respublikinė mokslo premija.

Mokslininkė palaidota Vilniaus Saulės kapinėse šalia savo motinos Julijos Jankavičienės. Pažinojusieji Genovaitę Jankavičiūtę prisimins ją kaip nepaprastai darbštą ir geranorišką žmogų.

Bendramoksliai

Algimantas Liekis 1943–2019

Liekis gimė 1943 m. spalio 16 d. Stokaičiuose (Žygeičių vlsč. Tauragės apskr.). 1966 m. baigė Kauno politechnikos institutą, įgydamas statybos inžinieriaus profesiją. 1968–1984 m. dirbo „Mokslo ir technikos“, „Sparnų“ ir „Statybos ir architektūros“ žurnalų skyriaus vedėju ir jų vyr. redaktoriumi. 1982 m. apgynė istorijos mokslų kandidato (1993 m. nostrifikuota kaip daktaro) disertaciją. 1984–1991 m. dirbo Istorijos institute. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1990–1992 m. buvo tęstinio leidinio „Mokslas ir Lietuva“ (*Science, Arts & Lithuania*), vėliau (1992–1997) leidinio „Lietuvos mokslas“ vyr. redaktorius. Nuo 1997 m. jo iniciatyva atkurto leidinio „Lietuvių tauta (1907–1936)“ leidėjas ir vyr. redaktorius. 1996–2003 m. dėstė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete, nuo 2003 m. – Tarptautiniame žinių vadybos ir ekonomikos centre, nuo 1997 m. – VGTU. 2002–2016 m. buvo VGTU Mokslotyros centro direktorius. Jam suteikti docento ir profesoriaus moksliniai pedagoginiai vardai. 1993, 1995, 1998 ir 2001 m. stažavosi JAV universitetuose.

A. Liekis parašė, sudarė ir išleido knygas: „Lietuvos šaulių sąjungos istorija“ (Jonas Matusas, sud. A. Liekis, 1992); „Šauliškumas, tautiškumas ir Lietuvos nepriklausomybė“ (autorius ir sudarytojas, 1993); „Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas 1943–1993“ (autorius ir sudarytojas, 1993); „Nenugalė-

toji Lietuva“ (6 tomai; 1996–2002); „LKP agonijos kronika“ (2 tomai, 1996–1997); „Lietuvos sienų raida“ (2 tomai, 1996–1997); „Lietuvos Respublikos prezidentai“ (1995–1997); „Signatarai. Vasario 16-oji“ (1996); „Lietuvos karo aviacija. 1919–1940“ (1999); „Lietuvos Laikinoji vyriausybė – 1941.06.22–08.05“ (2000); „Amerikos lietuvių kultūros archyvas – ALKA“ (2001); „Lietuvos mokslų akademija: 1941–1990“ (2001); „Lietuvių karyba ir ginkluotė“ (2002); „Akademikas Algirdas Gaižutis“ (2003); „Lietuvių tautos lietuvių kalbos likimas“. „Lietuvių spauda tėvynėje ir svetur“ (3 tomai, 2004–2005); „Šamokslas kronika (2003–2005 m.)“ (2005);

„Vainutas“ (2006); „Lietuvių tautos prisikėlimas: šviesuoliai inteligentai lietuvių tautos istorijoje iki 1920 metų“ (2007); „Teisė ir teisingumas Lietuvoje“ (2008); „Motiejaus Gustaičio kūrybinis palikimas“ (2009); „Lenkų skriaudų lietuviams istorijos apžvalga“ (2011); „Lietuvių tauta. Svetimi lietuvių namuose“ (2014); „Prezidentas Antanas Smetona, 1874–1944“ (2018). Paskelbė per 1500 straipsnių mokslo leidiniuose ir viešojoje spaudoje. 2004 m. apdovanotas Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Parengta pagal dr. Algirdo Matulevičiaus ir „Mokslo Lietuvos“ informaciją

2019 m. rugpjūčio 13 d. vakare mirė istorikas publicistas, žurnalistas, knygų apie Lietuvos valstybės raidą autorius, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos narys Algimantas Liekis.

Gamtos tyrimų centras skelbia konkursus mokslo darbuotojų pareigoms eiti Entomologijos, Hidrobiontų evoliucinės ekologijos, Augalų patologijos, Cheminės ekologijos ir elsenos laboratorijose. Daugiau informacijos: www.gamtostyrimai.lt

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius

El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

UAB „Petro ofsetas“

Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius

Tiražas 500 egz.